

Odd Frank Vaage

Tid til arbeid

Arbeidstid blant ulike grupper og i ulike tidsperioder, belyst gjennom tidsbruksundersøkelsene 1971-2000

Rapporter

I denne serien publiseres statistiske analyser, metode- og modellbeskrivelser fra de enkelte forsknings- og statistikkområder. Også resultater av ulike enkeltundersøkelser publiseres her, oftest med utfyllende kommentarer og analyser.

Reports

This series contains statistical analyses and method and model descriptions from the various research and statistics areas. Results of various single surveys are also published here, usually with supplementary comments and analyses.

© Statistisk sentralbyrå, juni 2005
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen,
vennligst oppgi Statistisk sentralbyrå som kilde.

ISBN 82-537-6807-9 Trykt versjon
ISBN 82-537-6808-7 Elektronisk versjon
ISSN 0806-2056

Emnegruppe

00.02.20

Design: Enzo Finger Design
Trykk: Statistisk sentralbyrå/233

Standardtegn i tabeller	Symbols in tables	Symbol
Tall kan ikke forekomme	Category not applicable	.
Oppgave mangler	Data not available	..
Oppgave mangler foreløpig	Data not yet available	...
Tall kan ikke offentliggjøres	Not for publication	:
Null	Nil	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	Less than 0.5 of unit employed	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	Less than 0.05 of unit employed	0,0
Foreløpig tall	Provisional or preliminary figure	*
Brudd i den loddrette serien	Break in the homogeneity of a vertical series	—
Brudd i den vannrette serien	Break in the homogeneity of a horizontal series	
Desimalskilletegn	Decimal punctuation mark	,(,)

Sammendrag

Odd Frank Vaage

Tid til arbeid

Arbeidstid blant ulike grupper og i ulike tidsperioder, belyst gjennom tidsbruksundersøkelsene 1971-2000

Rapporter 2005/15 • Statistisk sentralbyrå 2005

Statistisk sentralbyrå gjennomførte i 2000/2001 en omfattende undersøkelse om nordmenns tidsbruk. Det er tidligere blitt gjennomført undersøkelser i 1971, 1980 og 1990. Vi kan dermed se på endringer i tidsbruken og relaterte faktorer over de siste 30 åra. Denne rapporten gir et innblikk i nordmenns arbeidstid. Siden det har foregått store forandringer, særlig i kvinners arbeidstid de siste 30 åra, er det lagt vekt på å få fram de endringene de siste 30 åras tidsbruksundersøkelser gir uttrykk for. Rapporten er brukt som bakgrunnsmateriale til Deltidsutvalgets utredning om deltid og undersyssetting i norsk arbeidsliv.

Av resultatene i undersøkelsen kan det nevnes at andelen personer i alderen 20-66 år som bruker tid på inntekts-givende arbeid en gjennomsnittsdag har hatt en liten men jevn økning i løpet av de siste 30 åra, fra 59 i 1971 til 64 prosent i 2000. Stigningen har funnet sted innenfor ordinært arbeid i hovedyrke. Mens arbeidsdagen er blitt noe kortere for menn, har det vært en økning for kvinner. Den totale tiden til arbeid, inkludert inntektsarbeid og husholdsarbeid har sunket noe de siste 30 åra. Dette gjelder begge kjønn, men særlig for kvinner. I hele perioden hadde menn lengst total arbeidstid. Nedgangen i total arbeidstid har vært størst for de yngste og de eldste. De som lever i et parforhold og har barn under 16 år, bruker mest tid på arbeid totalt. Arbeidstidsøkningen har vært størst blant personer i femtiåra, og nedgangen har vært størst blant dem i gruppen 60-66 år. Det er de som tjener mest som også arbeider mest. De med høyest utdanning arbeider dessuten mer enn andre.

De siste 30 åra har fordelingen av arbeidstida over dagen på hverdager forandret seg lite. Lørdagsarbeid er derimot forskjøvet lenger utover dagen. Det er også blitt mer kveldsarbeid på søndager. Kvinners inntektsgivende arbeid er til en stor del konsentrert fra kl. 9 til 15, mens menns arbeidstid starter tidligere og slutter seinere. Som et resultat av stadig økende yrkesaktivitet blant kvinner, har andelen som utfører husholdsarbeid på formiddagen blitt halvert fra 1971 til 2000. Blant alle sysselsatte er det 10 prosent som har inntektsarbeid hjemme en gjennomsnittsdag, menn i større grad enn kvinner. To prosent arbeider bare hjemme. Søndagen er den mest typiske hjemme-arbeidsdagen. Høy utdanning og hjemmearbeid hører sammen, mens det er lite hjemmearbeid blant personer med mye manuelt arbeid.

Videre viser undersøkelsene at blant gifte/samboende med barn under 16 år gjelder deltidsarbeid helst kvinner, særlig de med godt lønnet ektefelle. De med lang utdanning har mindre deltidsarbeid enn andre. Flertallet av deltidsarbeidende uttrykker at de er fornøyd med arbeidstiden. Fordelingen av inntektsarbeid over døgnet er nokså lik mellom heltids- og deltidsarbeidende kvinner. Nær tre av fem som er i deltidsarbeid er på arbeid en gjennomsnitts hverdag. Forskjellen i arbeidstid per dag har blitt mindre mellom heltids- og deltidsarbeidende kvinner de siste 30 åra. De dagene de er på arbeid er deltidsarbeidende om lag en time mindre på arbeid enn heltidsarbeidende.

Kvinner i deltidsarbeid gjør mer husarbeid totalt sett enn de heltidsarbeidende. De på sin side gjør mer husarbeid i helgene. De deltidsarbeidende kvinnene har mer fritid og har mer nattesøvn enn heltidsarbeidende. En del av den ekstra fritiden går med til sosialt samvær og fjernsynsning. Deltidsarbeidende bruker mer tid sammen med barn enn de som er i heltidsarbeid.

Prosjektstøtte: Arbeids- og sosialdepartementet.

Innhold

1. Innledning og undersøkelsesopplegg	6
1.1. Innledning	6
1.2. Undersøkelsesopplegg	6
2. Arbeidstid generelt	8
2.1. Tid som brukes på arbeid	8
2.2. Arbeid på ulike tider	13
2.3. Hjemmearbeid	16
2.4. De unge og de gamle	19
3. Heltids og deltids arbeid	22
3.1. Innledning	22
3.2. Utvikling i deltids og heltids arbeid	22
3.3. Arbeidstid og sosial situasjon	22
3.4. Fordeling av arbeidstiden	25
3.5. Hovedyrke, biyrke og overtid	27
3.6. Arbeidstid og andre aktiviteter	28
Referanser	31
Tidligere utgitt på emneområdet	32
De sist utgitte publikasjonene i serien Rapporter	33

1. Innledning og undersøkelsesopplegg

1.1. Innledning

I november 2003 ble det såkalte "Deltidsutvalget" nedsatt etter ønske fra Regjeringen. Ønsket var at spørsmålet om deltid i arbeidslivet skulle utredes. I utvalgets mandat het det blant annet: "Utvalget skal ... utrede årsaker til deltid. Utvalget skal vurdere hvordan bruken av deltid påvirker den samlede yrkesdeltakelsen og fleksibiliteten i arbeidsmarkedet, herunder ulike gruppers tilknytning og adgang til arbeidsmarkedet. Utvalget skal kartlegge omfanget av uønsket deltid og eventuelt fremme forslag til tiltak for å redusere forekomsten av uønsket deltid...." (NOU 2004:29).

I utredningen som ble framlagt i desember 2004, ble Statistisk sentralbyrå brukt som en sentral kilde til å belyse deltidsspørsmålet. Særlig er data fra Arbeidskraftundersøkelsene (AKU) blitt brukt (Se Næsheim og Lohne 2003 og Kjeldstad og Nymoens 2004). Byråets tidsbruksundersøkelser gir også nyttig tilfang til temaet, fra en annen vinkel enn AKU gir. SSB ble derfor bedt om å legge fram en del resultater fra disse undersøkelsene, som kunne sette deltidsarbeid i et mer generelt tidsperspektiv. I utredningen ble en del av disse resultatene brukt. I den rapporten som nå legges fram, blir resultatene for første gang publisert i sin helhet.

Næsheim og Lohne bruker i sin rapport AKU-data til særlig å få fram i hvilke yrker vi finner høyt innslag av deltidsansatte. De viser at det i salgs- og serviceyrker, rengjøring og lignende er mer enn 50 prosent deltidsysselsatte (Næsheim og Lohne 2003).

I Kjeldstad og Nymoens analyse av AKU-dataene påpeker de at deltidsarbeid først og fremst er en kvinnetilpasning. Det er særlig gifte kvinner med barn som jobber lang deltid. De med ufrivillig deltidsarbeid er ofte lavt utdannete kvinner. Alder har avgjørende betydning for menns arbeidstidsmønster. Kvinners deltidsarbeid er mer heterogent sammensatt og vanskeligere å forklare. I motsetning til for menn har omsorgsrelasjoner og forsørgelsesplikter stor betydning for valget mellom heltid og deltid for kvinner. I motsetning til for gifte menn er ektefellens arbeidstid

og økonomiske bidrag av stor betydning for gifte kvinner (Kjeldstad og Nymoens 2004).

I denne rapporten blir det lagt vekt på sette arbeidstid inn i et større perspektiv. Befolkningsgruppen som belyses er i første rekke gifte/samboende med barn under 16 år. Et mål er å vise utviklingen de siste 30 åra i deltidsarbeid og heltidsarbeid. Vi ser også på hvordan deltids- og heltidsarbeid er fordelt etter sosiale bakgrunnskjennetegn og hvordan arbeidstiden er fordelt over døgnet. Videre ser vi hvordan deltidsarbeid og heltidsarbeid er fordelt på ordinært arbeid, overtidsarbeid og arbeid i biyrke. Rapporten gir også innblikk i hvordan er deltids- og heltidsarbeidendes tidsbruk i forhold til andre aktiviteter i løpet av dagen.

Tillegg til å se på deltidsarbeidet spesielt, har det med denne rapporten vært et mål ved hjelp av tidsbruksundersøkelsene å få fram et mer generelt bilde av den lønnede arbeidstiden. Denne generelle analysen handler i første rekke om aldersgruppen 20-66 år. I tillegg er det lagt vekt på å få fram aktiviteten i inntektsgivende arbeid blant de unge under 20 år og de gamle over 66 år.

En sentral del av denne delen av rapporten er å vise hva slags endring i arbeidstiden som har foregått fra begynnelsen av 1970-tallet og fram til 2000. En del av dette er å se på forholdet mellom ordinært arbeid, overtidsarbeid og arbeid i biyrke og arbeidsreiser. Et annet forhold er hvordan inntektsarbeid og husholdsarbeid henger sammen. Rapporten viser også hvordan inntektsarbeidet fordeler seg over ulike tider av døgnet, ulike ukedager og ulike måneder i året. Dessuten gir den et bilde av fordelingen av lønnet arbeid i hjemmet i forhold til arbeidsplassen utenfor hjemmet.

1.2. Undersøkelsesopplegg

Tidsbruksundersøkelser gjennomføres ved at et representativt utvalg av befolkningen fører dagbok over sine gjøremål og sitt samværmønster i to døgn. Dagene er spredt over 12 måneder slik at vi får et gjennomsnittsbilde for hele året. Deltakerne noterer sine gjøremål med egne ord, og aktivitetene kodes i

ettertid etter en liste med om lag 170 koder. Det er altså ikke deltakerne selv, men de ansvarlige for undersøkelsen, som avgjør hva som skal regnes som husholdsarbeid, fritid, personlige gjøremål og så videre. Når dette gjøres på samme måte fra gang til gang, og for alle deltakere, kan vi studere endringer over tid og forskjeller mellom grupper.

I tillegg til dagbokføringen, gjennomføres det også et omfattende intervju med hver enkelt deltaker i undersøkelsen. Her kartlegges ulike former for bakgrunnsopplysninger, slik som personens boligsituasjon og utstyr i boligen, yrkestilknytning, fysisk og psykisk helsetilstand, generelle fritidsaktiviteter, kursdeltakelse og organisasjonsmedlemskap, tilgang til ulike tilbud i nærmiljøet, bruk av tilsynsordninger og opplevelse av egen tidsbruk. Alle disse faktorene sammen med selve tidsbruken som går fram av dagbokføringen, gir innblikk i personenes sosiale situasjon.

Statistisk sentralbyrå har gjennomført fire store tidsbruksundersøkelser, i 1971, 1980, 1990 og 2000. Endringer i befolkningens tidsbruk er tidligere beskrevet for perioden 1971-1990 basert på de tre første undersøkelsene. Med studien fra 2000 kan vi også belyse utviklingen på 1990-tallet. Hovedpublikasjonen fra undersøkelsen, *Til alle døgnets tider* (Vaage 2002), gir omfattende dokumentasjon av sentrale utviklingstrekk og av tidsbruk blant ulike grupper i 2000. Det metodiske opplegget og gjennomføringen av tidsbruksundersøkelsen 2000/01 er nærmere dokumentert i Rønning (2002). Utvalget som benyttes i denne rapporten er vektet med hensyn på kjønn, alder og føringsdag, slik at hver dag i året teller like mye. Beregninger av vektene som er benyttet dokumenteres i en egen rapport (Belsby 2003). Siden hver person som deltar i undersøkelsen fører dagbok for to fortløpende dager, altså 48 timer, dobles utvalget når tidsbruksdataene benyttes. Det er derfor hver dagbokdag som er undersøkelsesenheten, og ikke hver person.

Det er vanlig å skille mellom fem hovedgrupper av aktiviteter i tidsbruksundersøkelser:

- Inntektsgivende arbeid, som omfatter tid til yrkesarbeid og arbeidsreiser.
- Husholdsarbeid, som omfatter husarbeid, omsorgsarbeid, vedlikeholdsarbeid, innkjøp og reiser i forbindelse med slike gjøremål.
- Utdanningsaktiviteter, som omfatter undervisning og lekselesing/studier.
- Personlige behov, som omfatter søvn, måltider og personlig pleie.
- Fritid, som omfatter tid til idrett og friluftsliv, underholdning og uteliv, lesing, TV-seing og annen mediebruk, sosialt samvær og reiser i forbindelse med slik aktiviteter.
- I tillegg kommer en restkategori for andre og uoppgitte gjøremål.

Det kan beregnes flere mål for folks tidsbruk på grunnlag av tidsdagbøkene, men det vanligste er å vise gjennomsnittlig tidsbruk til ulike aktiviteter, og for ulike grupper. Gjennomsnittstallene er da basert på alle dager i året, både hverdager, helger og ferier. Dessuten inngår både de som har utført en aktivitet i løpet av føringsdagen, og de som ikke har utført aktiviteten.

2. Arbeidstid generelt

2.1. Tid som brukes på arbeid

Den tiden vi bruker til inntektsgivende arbeid kan måles på flere måter. I Statistisk sentralbyrås arbeidskraftsundersøkelser (AKU) måles arbeidstiden med utgangspunkt i hvor mye man arbeider i løpet av en uke. Er man borte fra inntektsarbeidet en eller flere av dagene i uka, blir man likevel regnet med dersom man har arbeidet minst en dag. I tidsbruksundersøkelsene er det dag som er utgangspunkt for målingen. Tallene kan baseres enten på andelen som er på arbeid en gjennomsnittsdag, hvor mye tid de bruker på arbeid per dag, eller hvor mye tid alle i en gruppe bruker på inntektsarbeid, der også de som ikke er i arbeid i løpet av dagen kan regnes med. De får da 0 minutter. Når AKU og tidsbruksundersøkelsene kan vise ulike tall for bruk av tid til inntektsgivende arbeid, skyldes det i hovedsak disse forskjellene i måten å måle tiden på. Gruppene som måles er altså sammensatt på forskjellige måter. Hege Kitterød og Randi Kjeldstad har i en rapport om foreldres arbeidstid gitt en nærmere beskrivelse av ulike innsamlingsmetoders betydning for måling av inntektsarbeid (Kitterød og Kjeldstad 2004).

Tidsbruksundersøkelsene, som vi tar utgangspunkt i her, gir blant annet et bilde av arbeidstid fordelt på ulike deler av døgnet, ulike dager i uka og ulike perioder av året. Først skal vi se på gjennomsnittlig arbeidstid per dag blant 20-66-åringene, det vi si den generelle arbeidsdyktige aldersgruppen, og hvordan denne har utviklet seg gjennom de fire tidsbruksundersøkelsene fra 1971 til 2000.

Dette er tid blant de som utfører handlingene en gjennomsnittsdag. Pauser og lunsj er ikke tatt med som egne aktiviteter, men er med som innhold i inntektsarbeid i alt. Reisetid til og fra arbeid er derimot ikke inkludert. Bare de fem typiske arbeidsdagene mandag-fredag er tatt med her.

Liten økning i arbeidstiden

Tabell 2.1 viser at tiden gjennomsnittsnordmannen bruker på inntektsgivende arbeid har hatt en liten men jevn økning i løpet av de siste 30 åra. Totalt sett har økningen vært på i overkant av en halv time, eller 13 prosent. Denne endringen gjelder ordinært arbeid i

hovedyrke, som er den dominerende delen av nordmenns yrkesaktivitet, med 93 prosent av den totale arbeidstida i 2000. Overtidsarbeid i hovedyrke og arbeid i biyrke har ikke hatt samme utvikling. Her har det ikke vært noen klar utvikling i noen retning og tallene for 1971 og 2000 er nokså like. I tillegg er tallene svært lave.

5 prosent flere i arbeid fra 1971 til 2000

Siden arbeidstid blant befolkningen som helhet per dag og andelen av disse som er i arbeid per dag henger sammen, blir endringen i andelen som er i arbeid per dag en gjenspeiling av arbeidstida. Også her har lite endret seg i løpet av disse 30 åra. Fem prosent flere av befolkningen var i arbeid per dag i 2000 enn i 1971, en stigning fra 59 prosent til 64 prosent. Igjen finner vi at det er innenfor ordinært arbeid i hovedyrke at stigningen har funnet sted. Endringene har ikke vært særlig store innenfor verken overtidsarbeid i hovedyrke eller i arbeid i biyrke.

Tabell 2.1. Tid til arbeid for alle 20-66 år. Gjennomsnitt for mandag-fredag 1971-2000

	1971	1980	1990	2000
Inntektsarbeid i alt	4.24	4.34	4.43	4.59
Ordinært arbeid i hovedyrke	3.52	4.06	4.16	4.19
Overtidsarbeid i hovedyrke	0.09	0.05	0.05	0.10
Arbeid i biyrke	0.06	0.03	0.04	0.08
Antall svar	4215	3924	3640	3609

Tabell 2.2. Andel i arbeid, alle 20-66 år. Gjennomsnitt for mandag-fredag 1971-2000

	1971	1980	1990	2000
Inntektsarbeid i alt	59	62	63	64
Ordinært arbeid i hovedyrke	57	61	62	62
Overtidsarbeid i hovedyrke	7	4	5	8
Arbeid i biyrke	3	2	2	4
Antall svar	4215	3924	3640	3609

Tabell 2.3. Tid til arbeid blant de som er aktive, 20-66 år. Gjennomsnitt for mandag-fredag 1971-2000

	1971	1980	1990	2000
Inntektsarbeid i alt	7.28	7.23	7.28	7.50
Ordinært arbeid i hovedyrke	6.43	6.44	6.51	6.56
Overtidsarbeid i hovedyrke	2.03	2.15	1.47	2.05
Arbeid i biyrke	3.40	3.13	3.23	3.26

Tabell 2.4. Tid til arbeid for menn og kvinner 20-66 år. Gjennomsnitt for mandag-fredag 1971-2000

	Menn				Kvinner			
	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000
Inntektsarbeid i alt	6.47	6.21	5.56	6.02	2.14	3.00	3.39	3.54
Ordinært arbeid i hovedyrke	5.57	5.40	5.19	5.13	1.58	2.42	3.20	3.25
Overtidsarbeid i hovedyrke	0.16	0.07	0.09	0.14	0.03	0.02	0.02	0.05
Arbeid i biyrke	0.06	0.05	0.05	0.08	0.06	0.02	0.03	0.07
Antall svar	2012	1852	1706	1810	2203	2072	1934	1799

Tabell 2.5. Andel i arbeid, menn og kvinner 20-66 år. Gjennomsnitt for mandag-fredag 1971-2000

	Menn				Kvinner			
	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000
Inntektsarbeid i alt	80	77	73	72	39	49	54	55
Ordinært arbeid i hovedyrke	80	76	72	71	37	47	53	54
Overtidsarbeid i hovedyrke	13	5	8	10	3	2	2	5
Arbeid i biyrke	2	2	2	4	3	1	2	4
Antall svar	2012	1852	1706	1810	2203	2072	1934	1799

Tabell 2.6. Tid til arbeid på arbeidsdag, menn og kvinner 20-66 år. Gjennomsnitt for mandag-fredag 1971-2000

	Menn				Kvinner			
	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000
Inntektsarbeid i alt	8.26	8.15	8.08	8.26	5.41	6.10	6.41	7.03
Ordinært arbeid i hovedyrke	7.27	7.26	7.21	7.22	5.17	5.43	6.14	6.22
Overtidsarbeid i hovedyrke	2.08	2.20	1.53	2.17	1.44	2.02	1.27	1.37
Arbeid i biyrke	3.56	3.22	4.02	3.32	3.28	2.52	2.46	3.20

Små endringer blant dem som er i arbeid

Blant de aktive, det vil si de som har utført inntektsgivende arbeid en gjennomsnittsdag, har også endringene i arbeidstid vært små de siste 30 åra. Inntektsarbeid i alt har økt med ca. 20 minutter i fra 1990 til 2000, men forandret seg svært lite de 20 åra før det. Vi finner dette gjenspeilet i arbeidstiden blant dem som har utført ordinært arbeid i hovedyrke, kun en svak men jevn økning.

Blant dem som har utført overtidsarbeid i hovedyrke har endringene også vært små. Og det har ikke vært noen systematisk endring i noen retning, men holdt seg på rundt to timer. Blant dem som har hatt arbeid i biyrke var det en nedgang på litt under en halv time mellom 1971 og 1980. Siden har det vært en svak stigning. Arbeidstida her var litt under tre og en halv time i 2000.

Nedgang i arbeidstida for menn - økning for kvinner

Mens den gjennomsnittlige arbeidstida som brukes til inntektsarbeid blant den mannlige delen av befolkningen har sunket noe de siste 30 åra, har den steget blant kvinnene. Blant menn var tid til arbeid per dag i overkant av seks timer i 2000, som er 89 prosent av gjennomsnittstida i 1971. Blant kvinnene var gjennomsnittlig arbeidstid i underkant av fire timer i 2000. I 1971 var den om lag 2 timer og et kvarter. Gjennomsnittlig arbeidstid for alle kvinner i befolkningen har altså økt betydelig. Som vi skal skje skyldes dette delvis at andelen som er i arbeid har økt betydelig, men også at arbeidsdagen har blitt lengre.

For begge kjønn gjelder disse endringene i første rekke for ordinært arbeid i hovedyrke. Overtidsarbeid i hovedyrke og arbeid i biyrke har gått litt opp og ned fra år til år. Tid til biyrke har omtrent holdt seg på samme nivå for menn og kvinner. Overtidsarbeid i hovedyrke har derimot vært mer enn dobbelt så høyt for menn som kvinner i alle de fire åra som er målt.

De forskjeller og likheter vi finner mellom kjønnene når det gjelder tid til arbeid, finner vi igjen i andelen av befolkningen som er i inntektsgivende arbeid en gjennomsnittsdag. Blant menn har andelen sunket fra 80 til 72 prosent fra 1971 til 2000, for kvinner har den økt fra 39 til 55 prosent i samme periode. Andelen i ordinært arbeid i hovedyrke har naturlig nok hatt samme tendensen. Andelen i overtidsarbeid i hovedyrke og arbeid i biyrke har derimot variert noe i løpet av disse åra for begge kjønn.

Kvinner i arbeid arbeider mer enn før

Blant dem som er aktive på arbeidsplassen en gjennomsnittsdag har tiden til inntektsarbeid i alt forandret seg lite for menn fra 1971 til 2000. Blant kvinner har det derimot vært en økning på 1 time og 22 minutter, eller 24 prosent. Mens kvinner hadde en gjennomsnittlig arbeidstid når de var på arbeid som var 67 prosent av mennenes arbeidstid i 1971, var den 83 prosent i 2000.

Noe mer overtid for menn i forhold til kvinner

Ordinært arbeid i hovedyrke følger stort sett samme tendensen som inntektsarbeid i alt. Blant dem som bruker tid til overtidsarbeid i hovedyrke og arbeid i biyrke per dag er det derimot ingen klar utvikling i noen retning, men en variasjon fra tiår til tiår. Menn

ligger stort sett 20-30 minutter høyere enn kvinner gjør i overtidsarbeid per dag. Tid til arbeid i biyrke er likere fordelt mellom kjønnene. I 2000 brukte menn i overkant av to timer til overtidsarbeid og kvinner i overkant av en og en halv time. Tid til arbeid i biyrke bruke begge kjønn om lag tre og en halv time.

Videre skal vi se litt nærmere på arbeid i en noe videre sammenheng; arbeidsreiser, husholdsarbeid og arbeid i alt, det vil si inntektsarbeid og husholdsarbeid slått sammen.

Tabell 2.7. Tid til inntektsarbeid, arbeidsreiser, husholdsarbeid og arbeid i alt for alle 20-66 å . Mandag-fredag. 1971-2000

	1971	1980	1990	2000
Inntektsarbeid inkl. arbeids-reiser i alt	4.47	5.00	5.12	5.31
Arbeidsreiser	0.23	0.26	0.29	0.32
Husholdsarbeid	4.31	3.54	3.34	3.13
Arbeid i alt	9.18	8.54	8.46	8.44
Antall svar	4215	3924	3640	3609

Tabell 2.8. Tid til inntektsarbeid, arbeidsreiser, husholdsarbeid og arbeid i alt for menn og kvinner 20-66 år. Mandag-fredag 1971-2000

	Menn				Kvinner			
	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000
Inntektsarbeid inkl. arbeids-reiser i alt	7.22	6.56	6.31	6.39	2.26	3.17	4.01	4.21
Arbeidsreiser	0.35	0.35	0.36	0.37	0.12	0.18	0.23	0.26
Husholdsarbeid	2.07	2.19	2.29	2.25	6.42	5.19	4.32	4.01
Arbeid i alt	9.29	9.14	9.00	9.05	9.08	8.36	8.34	8.22
Antall svar	2012	1852	1706	1810	2203	2072	1934	1799

Tabell 2.9. Tid til inntektsarbeid, arbeidsreiser, husholdsarbeid og arbeid i alt etter alder og kjønn, 20-66 år mandag-fredag 1971 og 2000. Timer og minutter

	Inntektsarbeid inkl. arbeidsreiser i alt		Arbeidsreiser		Husholdsarbeid		Arbeid i alt		Antall svar	
	1971	2000	1971	2000	1971	2000	1971	2000	1971	2000
Alder:										
20-29 år	4.50	5.12	0.24	0.30	4.29	2.37	9.19	7.49	1036	708
30-39 år	4.50	5.41	0.24	0.34	5.00	3.42	9.50	9.23	810	897
40-49 år	5.22	6.28	0.27	0.37	4.23	3.09	9.45	9.37	947	763
50-59 år	4.40	5.58	0.20	0.34	4.21	2.53	9.01	8.51	920	675
60-66 år	3.46	2.41	0.17	0.15	4.20	4.04	8.07	6.46	502	566
Menn:										
20-29 år	7.35	6.17	0.37	0.34	1.57	1.49	9.31	8.06	467	380
30-39 år	7.44	7.12	0.38	0.44	2.11	2.42	9.55	9.53	378	418
40-49 år	7.53	7.47	0.39	0.45	2.02	2.22	9.55	10.08	487	370
50-59 år	7.01	6.51	0.31	0.35	2.09	2.18	9.11	9.09	437	360
60-66 år	5.58	3.03	0.30	0.15	2.29	3.39	8.27	6.42	243	282
Kvinner:										
20-29 år	2.34	3.56	0.13	0.25	6.34	3.34	9.08	7.30	569	328
30-39 år	2.18	4.18	0.12	0.25	7.28	4.36	9.46	8.55	432	479
40-49 år	2.43	5.11	0.14	0.29	6.52	3.56	9.36	9.06	460	393
50-59 år	2.32	4.58	0.11	0.32	6.21	3.33	8.53	8.30	483	315
60-66 år	1.42	2.23	0.05	0.14	6.05	4.26	7.47	6.49	259	284

Det totale arbeidet synker noe

Det har vært en liten økning i tiden som brukes til arbeidsreiser fra 1971 til 2000. Dette må vi se i sammenheng med at det er flere som er på arbeid per dag og at det derfor kan bli en gjennomsnittlig økning på grunn av det. Ovenfor har vi sett at tiden til inntektsgivende arbeid har økt. På den annen side har tiden til husholdsarbeid sunket. I 1971 brukte nordmenn bare 16 minutter mer til inntektsarbeid i forhold til husholdsarbeid. I 2000 var forskjellen på 2 timer og 18 minutter i favør av inntektsarbeid. Totalt sett fører dette til at den totale tiden til arbeid, inkludert husholdsarbeid, har sunket med 34 minutter, eller 6 prosent, fra 1971 til 2000. Denne nedgangen har vært størst mellom 1971 og 1980.

Som nevnt ovenfor har menns tid til inntektsarbeid gått noe ned de siste 30 åra, mens kvinners arbeidstid har økt betydelig. Menns arbeidsreiser har holdt seg på noenlunde samme nivå i hele perioden. Kvinners tid til arbeidsreiser har mer enn doblet seg, igjen hovedsakelig som et resultat av en økning i andelen som er på arbeid per dag.

Total arbeidstid synker mer for kvinner enn for menn

Den tiden menn bruker til husholdsarbeid har hatt en liten men ganske jevn økning fram til 1990. Deretter har det vært en liten nedgang. Kvinners husholdsarbeid har derimot sunket med mer enn to og en halv time

eller om lag 40 prosent. Menns økende tid til husholdsarbeid dekker derfor ikke opp den reduserte tiden kvinner bruker på slikt arbeid. Resultatet av disse endringene er at menns totale arbeidstid i løpet av disse årene har sunket med 24 minutter og kvinnenes arbeidstid har sunket med 46 minutter.

Menn har mest total arbeidstid

I 2000 arbeidet menn 43 minutter mer enn kvinner en gjennomsnittlig hverdag (mandag - fredag). Ved vurdering av dette tallet må vi ta i betraktning at tid til inntektsarbeid er bruttotall medregnet pauser, mens tiden til husholdarbeid er nettotall der pauser ikke er medregnet. Siden kvinner bruker mer tid enn menn på husholdsarbeid, kan dette virke i kvinnenes disfavør når total arbeidstid blir beregnet.

Vi skal videre se på hva som har skjedd mellom aldersgruppene når det gjelder tid til arbeid.

Førtiåringene bruker mest tid på inntektsarbeid

Både i 1971 og i 2000 var det personer i alderen 40-49 år som brukte mest av døgnet på hverdager til arbeid. I 1971 var det bare denne gruppen som i gjennomsnitt brukte mer enn fem timer til inntektsgivende arbeid per dag. Det var også bare denne gruppen som brukte mer enn seks timer per dag til slike aktiviteter i 2000. 60-66-åringene var de som brukte minst av døgnet 24 timer til inntektsarbeid både i 1971 og 2000.

Mest økning blant personer i femtiåra

For alle aldersgrupper unntatt de over 60 år har det vært en økning i den gjennomsnittlige arbeidstida de siste 30 åra. Økningen har vært størst blant dem i aldersgruppen 50-59 år. Blant dem har økningen vært på 1 time og 18 minutter, eller 28 prosent. Blant de yngre har økningen vært mindre. I aldersgruppen 20-29 år har økningen vært på 22 minutter (8 prosent), 51 minutter (18 prosent) i aldersgruppen 30-39 år og 1 time og 6 minutter (20 prosent) i gruppen 40-49 år. I gruppen 60-66 år har det derimot vært en nedgang på hele 1 time og 5 minutter (29 prosent).

Mest inntektsarbeid for menn i alle aldre, men forskjellen minker

Både i 1971 og i 2000 var det menn som brukte mest tid til arbeid uansett aldersgruppe. Forskjellen har likevel minket betydelig på disse 30 åra. Blant 60-66-åringene brukte menn om lag fem timer (251 prosent) mer tid til inntektsgivende arbeid i 1971 enn kvinner. I 2000 var forskjellen på bare 28 prosent i mennenes favør, eller 40 minutter. Blant 30-39-åringene brukte menn 5 timer og 26 minutter (236 prosent) mer tid til slikt arbeid enn kvinner. I 2000 var forskjellen sunket til 67 prosent, eller 2 timer og 56 minutter.

Økt inntektsarbeid for kvinner, nedgang for menn

Disse forskjellen gir et klart uttrykk for hva som har skjedd: I alle aldersgrupper har kvinnene økt sin tid til inntektsarbeid fra 1971 til 2000. Blant mennene har tiden sunket. Prosentvis har tiden økt mest for kvinnene i alderen 50-59, med 96 prosent. Dernest kommer, 40-49-åringene med 91 prosent, 30-39-åringene med 87 prosent, 20-29-åringene med 53 prosent og 60-66-åringene med 40 prosent.

For mennene har det for alle aldersgrupper gått i motsatt retning. Mest har nedgangen vært for de eldste. I gruppen 60-66 år har det vært en nedgang på 49 prosent. I gruppen 20-29 år har nedgangen vært på 17 prosent. I gruppene 30-39 år og 40 til 49 år har det vært en temmelig liten nedgang, med henholdsvis 1 og 2 prosent.

Tiden som brukes til arbeidsreiser gjenspeiler utviklingen i arbeidstid. I alle aldersgrupper har reisetida økt. Dette gjelder særlig for kvinner. Til tross for nedgang i arbeidstida for menn, har likevel reisetida til og fra arbeid økt i de mellomste aldersgruppene. Dette skyldes nok delvis at det er flere i arbeid en gjennomsnittsdag, men det skyldes også at det faktiske reisetida har økt blant dem som er i arbeid.

Tiden til husholdsarbeid har sunket betydelig i alle aldersgrupper fra 1971 til 2000. Dette gjelder først og fremst for kvinner. Når tida til inntektsgivende arbeid har økt, har tida til husholdsarbeid sunket. For mennene har derimot tida til ubetalt arbeid i hjemmet gått noe opp. Nedgangen har vært størst for kvinner i alderen 20-29 år, menn 42 prosent. For mennene har økningen vært på 24 prosent i gruppen 30-39 år og hele 47 prosent i gruppen 60-66 år. I denne gruppen ser vi en klar kompensasjon for den store nedgangen i inntektsarbeid.

Mest nedgang i total arbeidstid blant de yngste og de eldste

Når vi slår sammen tida som brukes til inntektsgivende arbeid og husholdsarbeid, kan vi se hva som har skjedd med den totale arbeidstida i ulike aldersgrupper fra 1971 til 2000. Forskyvningen i arbeidstid fra husholdsarbeid og til inntektsgivende arbeid har ikke resultert i noen store endringer i totalt arbeidstid for de mellomste aldersgruppene. For aldersgruppene i tretti- og femtiåra har nedgangen vært på henholdsvis 5, 1 og 2 prosent. For gruppene i tjue- og i sekstiåra har derimot nedgangen vært på henholdsvis 16 og 17 prosent. Det er dessuten disse, særlig den siste, som bruker minst tid til arbeid totalt.

Tabell 2.10. Tid til inntektsarbeid, arbeidsreiser, husholdsarbeid og arbeid i alt etter egen inntekt etter skatt, utdanning og familiefase, 20-66 år. Mandag-fredag 2000. Timer og minutter

	Inntektsarbeid inkl. arbeids-reiser i alt	Arbeidsreiser	Husholds-arbeid	Arbeid i alt	Antall svar
Egen inntekt etter skatt					
Under 50 000	3.20	0.28	2.59	6.19	223
50 000-124 000	3.24	0.18	3.29	6.53	692
125 000-174 000	4.58	0.30	3.35	8.33	787
175 000-224 000	6.24	0.34	3.05	9.29	989
225 000 el. mer	7.08	0.43	2.54	10.02	917
Utdanning					
Grunnskolenivå	4.07	0.20	3.37	7.44	434
Videregående skole	5.29	0.31	3.12	8.41	2 105
Universitet/høgskole lavere nivå	5.45	0.36	3.14	8.58	825
Universitet/høgskole høyere nivå	7.19	0.45	2.33	9.52	223
Familiefase					
Enslige 20-44 år	5.55	0.34	1.44	7.39	555
Par 20-44 år uten barn	5.46	0.35	2.32	8.18	356
Par m/barn 0-15 år	5.49	0.34	4.02	9.51	1 169
Enslige forsørgere	3.34	0.25	5.02	8.36	106
Enslige 45-66 år	4.09	0.24	3.09	7.18	313
Par 45-66 uten barn	5.24	0.30	3.11	8.36	1 110

Mest arbeid blant menn i førtiåra

Både blant menn og kvinner var det i 2000 personer i aldersgruppen 40-49 år som brukte mest til arbeid totalt sett. Likevel brukte menn i denne aldersgruppen om lag en time mer til arbeid enn kvinnene i samme gruppe. Menn brukte i overkant av ti timer en gjennomsnitts hverdag, kvinnene i overkant av ni timer. De som brukte minst tid til arbeid var personer i gruppen 60-66 år, menn 6 timer og 42 minutter og kvinner 6 timer og 49 minutter, dvs. omtrent like mye.

De som tjener mest arbeider mest

De som tjener mest er også de som bruker mest tid på inntektsgivende arbeid. Mens de som har en inntekt etter skatt på under 50 000 kroner per år (1999) i gjennomsnitt bruker 3 timer og 20 minutter på inntektsgivende arbeid på hverdager, er tiden 7 timer og 8 minutter for dem som tjener 225 000 kroner eller mer. Denne store forskjellen skyldes nok i hovedsak at det blant dem som tjener minst bare er 49 prosent som er yrkesaktive og 40 prosent av dem er på arbeid en gjennomsnittlig hverdag. Blant de som tjener mest er 95 prosent yrkesaktive og 77 prosent er på arbeid en gjennomsnittlig hverdag. Vi kan si det slik at inntekten avspeiler den tiden vi bruker til inntektsarbeid.

De som tjener minst og de som tjener mest bruker noe mindre tid på husholdsarbeid enn mellomgruppene. Når inntektsarbeid og husholdsarbeid legges sammen blir likevel resultatet at det er en klar økning i total arbeidstid etter økning i inntekt. De som tjener under 50 tusen kroner har i gjennomsnitt en total arbeidsdag på 63 prosent av det de som tjener minst 225 000 kr har.

Blant de yrkesaktive er det også de som tjener mest som også arbeider mest. Deres totale arbeid er på 10 timer og 17 minutter. Blant de yrkesaktive som tjener

minst er den totale arbeidstiden på en gjennomsnittlig hverdag på 5 timer og 50 minutter.

De med høyest utdanning arbeider mer enn andre

Det er også slik at de som har høyest utdanning arbeider mer enn de som har lav utdanning. Mens en person med bare grunnskoleutdanning bruker 4 timer og 7 minutter på inntektsarbeid en hverdag, er tiden 7 timer og 19 minutter for en med høyere universitets- eller høgskoleutdanning. Også her spiller andelen som er i arbeid inn. 65 prosent av dem med bare grunnskoleutdanning er yrkesaktive. Andelen blant dem med høyest utdanning er 97 prosent. Andelen som er på arbeid en gjennomsnitts hverdag er henholdsvis 48 og 81 prosent. Det er de som har lavest utdanning som bruker mest tid på husholdsarbeid og de med høyest utdanning bruker minst tid på slike aktiviteter. Likevel bruker de med høyest utdanning 9 timer og 52 minutter på arbeid totalt en gjennomsnitts hverdag, men de med lavest utdanning bruker mer enn to timer mindre.

Forskjellen består også om vi bare ser på de yrkesaktive. De yrkesaktive med høyest utdanning bruker i gjennomsnitt 7 timer og 32 minutter på arbeid en hverdag. Totalt arbeid er på 10 timer og 3 minutter. De yrkesaktive med lavest utdanning bruker 6 timer og 10 minutter på inntektsarbeid en hverdag. Totalt bruker de 7 timer og 32 minutter på ulike typer for arbeid, altså om lag 2 ½ time mindre enn de yrkesaktive med høyest utdanning.

Par med barn bruker mest på totalt arbeid

De enslige i alderen 20-44 år bruker mer tid på inntektsarbeid en gjennomsnittlig hverdag enn andre grupper. Det er likevel bare noen få minutter mer enn de i samme aldersgruppe som lever i par uten barn og

de som lever i par med barn under 16 år. Enslige forsørgere bruker i overkant av 5 timer på husholdarbeid en hverdag. Personer som lever i par med under 16 år bruker en time mindre. Enslige i alderen 20-44 år bruker minst tid til slikt arbeid. De som lever i et parforhold og har barn under 16 år som bruker mest tid på arbeid totalt, med i underkant av ti timer. Enslige i alderen 45-66 år bruker nesten 2 1/2 time mindre.

2.2. Arbeid på ulike tider

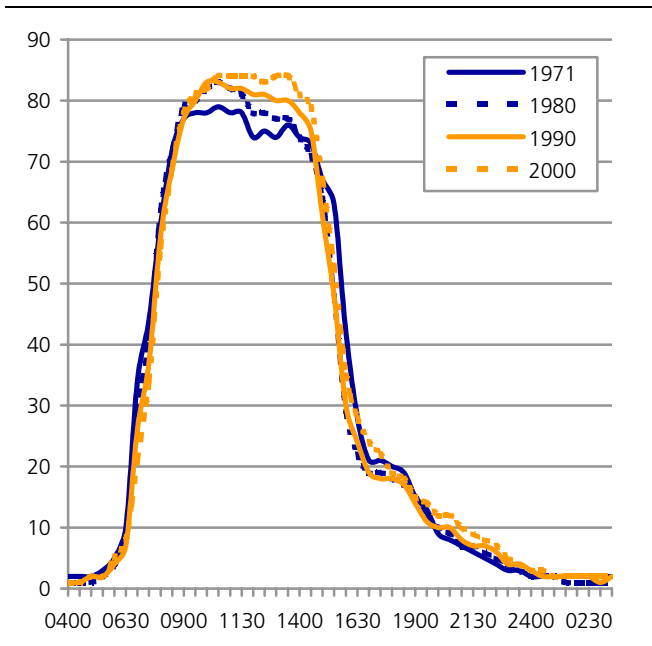
Vi skal videre se på hvordan nordmenns arbeidstid er fordelt over døgnet og hvordan dette har endret seg de siste 30 årene.

Små forandringer i arbeidstiden på 30 år

Figur 2.1 viser hvor stor prosent av dem som er på arbeid i løpet av dagen er på arbeid til ulike tidspunkter av døgnet. Tallene gjelder gjennomsnitt for hverdager, altså mandag til og med fredag. Figuren viser tydelig at det ikke har vært så store forandringer i arbeidstiden på hverdagene de siste 30 åra. Arbeidstida er særlig konsentrert mellom kl. 8.30 og 15 i alle de fire undersøkelsene. Det er en temmelig brå økning i arbeidsdeltakelsen mellom kl. 6.30 og 9 og en tilsvarende nedgang mellom kl. 15 og 18. Mellom kl. 22 om kvelden og 6.30 om morgenen er det under 10 prosent som er på arbeid. Under store deler av natta er det ikke mer enn to prosent som er på arbeid.

Det er likevel en viss tendens til at de sysselsatte i større grad er på arbeid i perioden 9.30 til 14 i 2000 enn 30 år tidligere. På den annen side var arbeidstida strukket noe lengre ut over ettermiddagen i 1971 enn i de seinere åra.

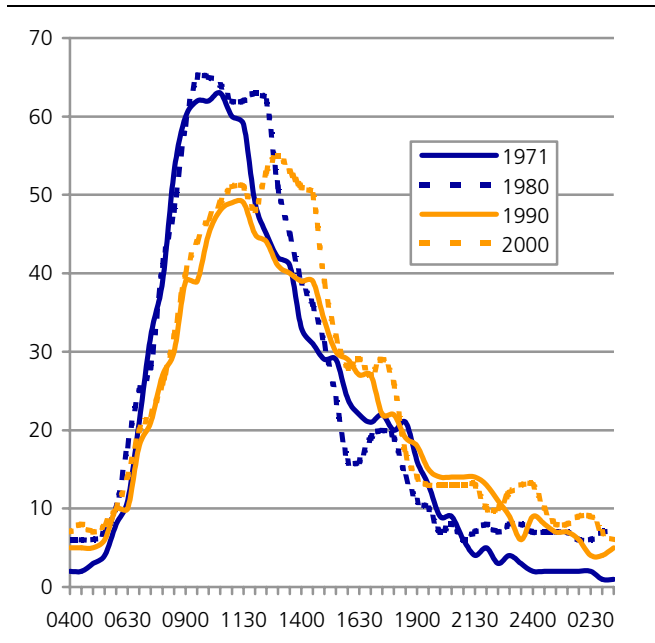
Figur 2.1. Andelen som er på arbeid til ulike tider av døgnet blant dem som er på arbeid mandag-fredag 1971-2000. Prosent

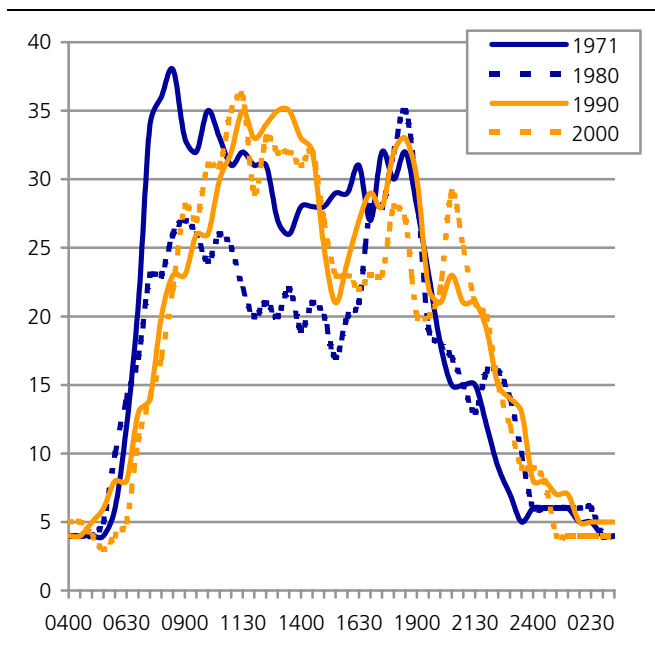
Lørdagsarbeid skyves lenger ut på dagen

Blant dem som er på arbeid på lørdager var flest på arbeid mellom kl. 9 og 11.30 i 1971. Dette har forskjøvet seg lenger ut på dagen fra tiår til tiår, slik at i 2000 var flest var på arbeid mellom kl. 12.30 og 14.30. Tallene viser altså at arbeidstiden er forskjøvet lenger utover dagen og også fordelt seg mer utover lørdagen i løpet av de siste 30 åra. En noe større del av de arbeidsaktive på lørdager arbeider dessuten om kvelden i 2000 enn tidligere. Mens 2 prosent av de arbeidsaktive var på arbeid kl. 24 natt til søndag i 1971, var andelen 13 prosent i 2000.

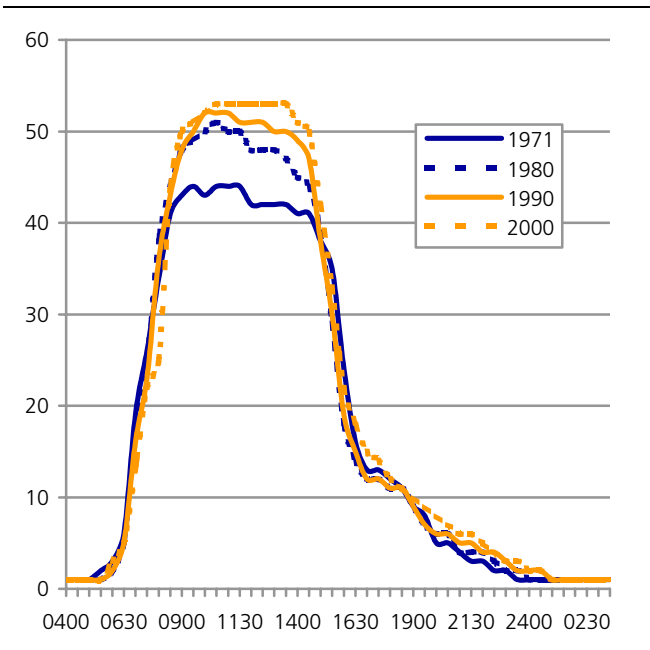
Figur 2.2. Andelen som er på arbeid til ulike tider av døgnet blant dem som er på arbeid lørdag. 1971-2000. Prosent

Figur 2.3. Andelen som er på arbeid til ulike tider av døgnet blant dem som er på arbeid søndag. 1971-2000. Prosent

Figur 2.4. Andelen som er i inntektsgivende arbeid til ulike tider av døgnet blant alle 20-66 år. Mandag-fredag 1971-2000. Prosent

Mer kveldsarbeid på søndager

At så mange er tidlig på arbeid på søndager i 1971 i forhold til seinere skyldes i stor grad at bønder var den dominerende yrkesgruppen med arbeid på søndag den gang. 28 prosent av dem som var på arbeid på søndager var bønder/jordbrukere det året. I 2000 var det 12 prosent som var jordbrukere, mens den største gruppen på arbeid på søndager i 2000 var yrker innen personlig tjenesteyting og sikkerhetsarbeid, slik som kundebehandlere i transportmidler, restaurantpersonale, pleie og omsorgspersonale og rednings- og vaktyrker. I tillegg var 13 prosent ledere i bedrifter eller offentlig administrasjon. Også på søndagene finner vi en tendens til at utviklingen har gått mot mer arbeid utover ettermiddagen og kvelden. Mens 15 prosent var på arbeid kl. 20.30 i 1971 var det 29 prosent i 2000.

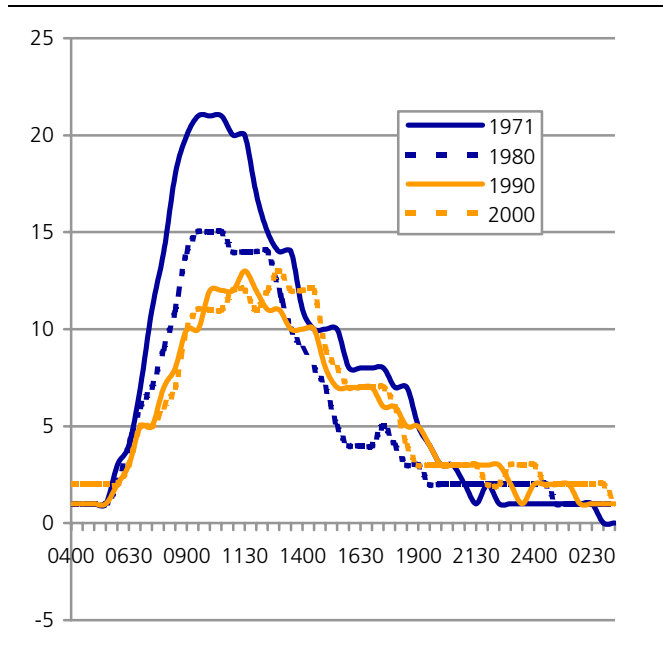
Liten økning i kveldsarbeid

Figur 2.4 viser at andelen av befolkningen i alderen 20-66 år som totalt er på arbeid i løpet av døgnet har økt gradvis fra 1971 til 2000. Dette gjelder i hovedsak i vanlig arbeidstid mellom kl. 9 og 15. Om ettermiddagen og kvelden har endringene vært små.

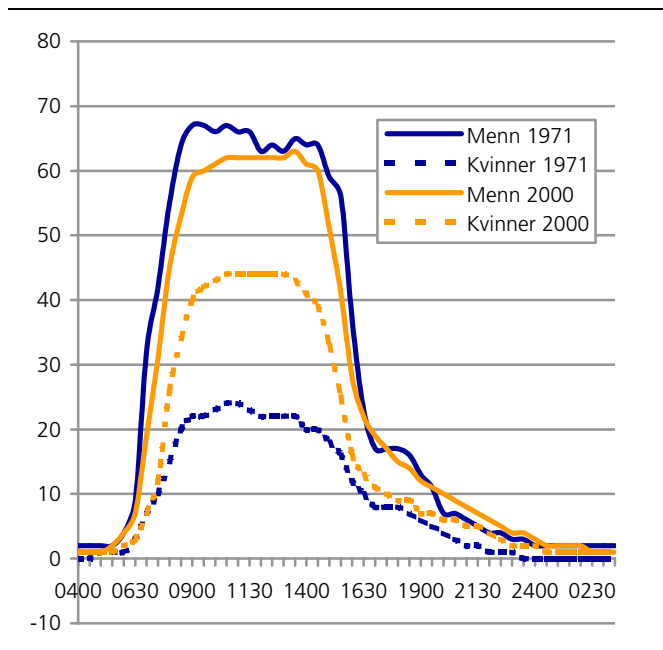
Klar nedgang i arbeidet på lørdag formiddag

Ifølge figur 2.5 er det helt tydelig at befolkningen var mer aktiv i arbeidslivet på lørdager i 1971 enn seinere. Da var det fremdeles en betydelig del av arbeidsstokken som hadde fast arbeid på lørdag som en del av arbeidsuka, med arbeidstid til kl. 13 eller 14. Hele 21 prosent av befolkningen var på arbeid mellom kl. 9.30 og 11. I 2000 var høyeste nivå for arbeidsaktivitet på lørdager kl. 13 med 13 prosent. På søndager har det for øvrig vært svært liten endring i arbeidstida.

Figur 2.5. Andelen som er på arbeid til ulike tider av døgnet blant alle 20-66 år. Lørdag 1971-2000. Prosent

Figur 2.6. Andelen som er på arbeid til ulike tider av døgnet blant menn og kvinner 20-66 år. Mandag-fredag 1971 og 2000. Prosent

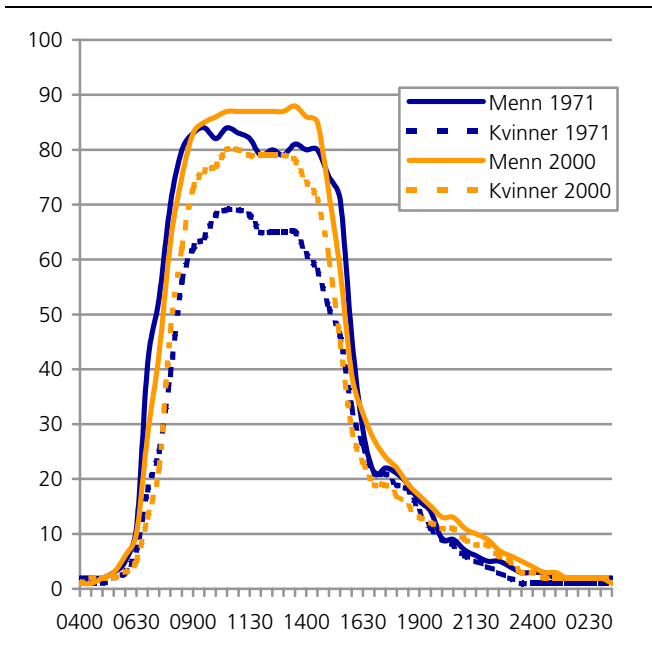

Vi har hittil sett på fordeling av arbeidstid over døgnet blant de som er på arbeid og i den voksne befolkningen som helhet. Hva så med forskjeller og likheter mellom kjønn? Vi skal her se på endringene mellom 1971 og 2000.

Kvinner arbeider helst fra kl. 9 til 15

Kvinnerns lavere aktivitet når det gjelder inntektsarbeid i forhold til menn gjenspeiler seg tydelig i figur 2.6. Den gir også et godt bilde av endringene over tid. Andelen av menn som er aktive innenfor den

Figur 2.7. Andelen som er på arbeid til ulike tider av døgnet blant menn og kvinner 20-66 år som er på arbeid mandag-fredag 1971 og 2000. Prosent

tradisjonelle delen av arbeidsdagen har sunket svakt, og innsnevret seg til i enda større grad å dreie seg om perioden fra 9 til 15. Det er likevel tydelig at kvinnene tross en betydelig økning i andelen arbeidsaktive i løpet av dagen, ligger på et lavere aktivitetsnivå enn mennene også i 2000. Kvinnenes arbeidstid er enda mer konsentrert om tiden mellom 9 og 15.

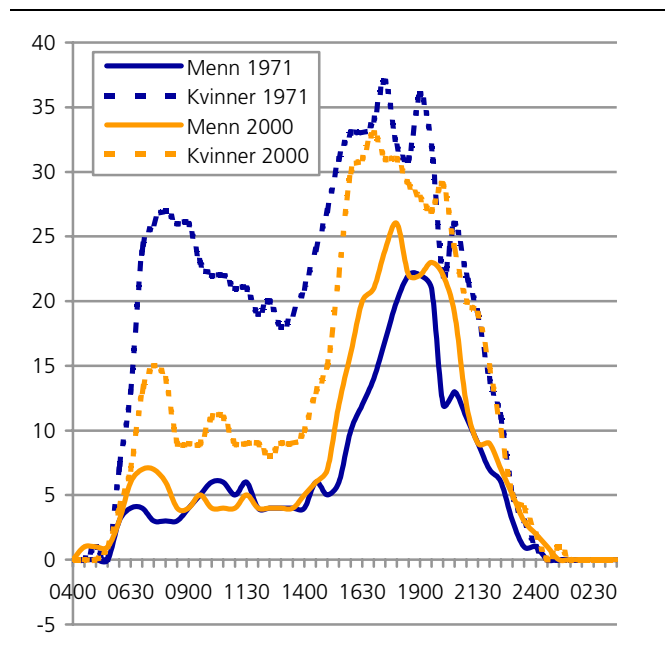
Mest økt arbeid midt på dagen for begge kjønn

Vi finner noen av de samme trekkene igjen fra forrige figur når vi ser på arbeidsfordelingen over døgnet blant dem som er i aktivt arbeid per dag. Likevel er det slik at menn i 2000 er mer aktive i arbeidslivet midt på dagen enn i 1971. For kvinnenes del har det vært en økning på disse årene, og vi ser igjen at også blant de aktive er mennene i større grad på arbeidsplassen enn kvinnene er, både i 1971 og i 2000. Hvordan gjenspeiles dette i husholdsarbeidet?

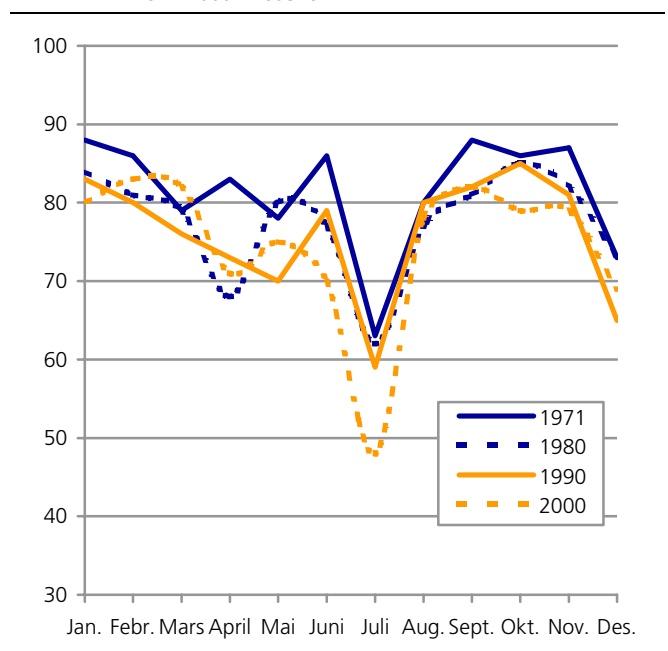
Halvert husholdsarbeid på formiddagen for kvinner

Vi ser at endringen i inntektsarbeidet for kvinner de siste 30 åra har hatt klare innvirkninger på når husholdsarbeidet blir utført. Andelen som utfører husholdsarbeid mellom kl. 7 og 15 har sunket til under det halve og andelen aktive på ettermiddagstid er også lavere. Siden menns yrkesaktivitet i den tradisjonelle arbeidstiden har forandret seg lite har også tiden som brukes til husholdsarbeid forandret seg lite i samme periode. Derimot er menn noe mer aktive både på tidlig og sein kveldstid. I det store og hele har de siste 30 åra ført til en tilnærming mellom menn og kvinner når det gjelder forholdet mellom tiden til inntektsarbeid og husholdsarbeid fordelt over døgnet.

Figur 2.8. Andelen som utfører husholdsarbeid til ulike tider av døgnet blant menn og kvinner 20-66 år, som er på arbeid den dagen. Mandag-fredag 1971 og 2000. Prosent

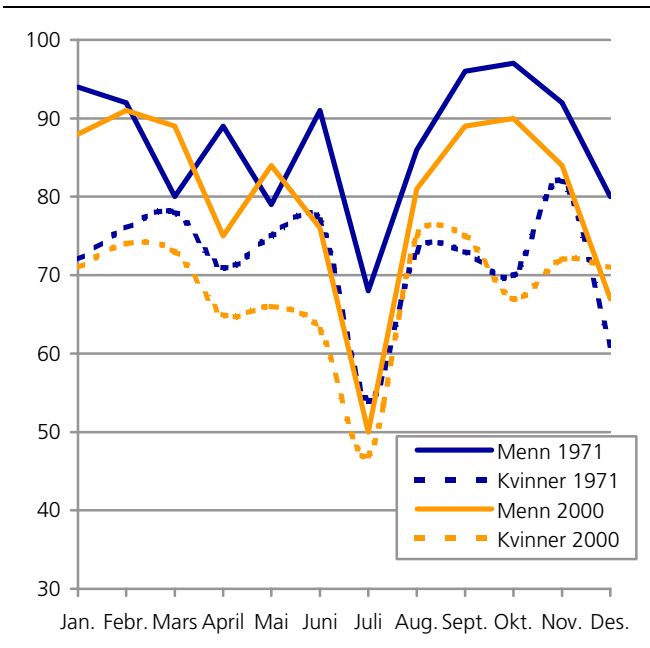
Figur 2.9. Andelen av de sysselsatte som er på arbeid en gjennomsnittlig hverdag i ulike måneder av året. 1971-2000. Prosent

Mindre arbeid først og fremst i juli

Andelen av de sysselsatte som er på arbeid en gjennomsnittlig hverdag for hele året var 82 prosent i 1971, 78 prosent i 1980, 77 prosent i 1990 og 75 prosent i 2000. De største endringen finner vi sommermånedene, mest i juli. I denne måneden har andelen på arbeid av de sysselsatte sunket fra 63 prosent i 1971, 62 prosent i 1980, 59 prosent i 1990 og 48 prosent i 2000. I oktober har tallene sunket fra 86 i 1971, 85 i 1980 og 1990 til 79 prosent i 2000.

Figur 2.10. Andelen av de sysselsatte som er på arbeid en gjennomsnittlig hverdag i ulike måneder av året etter kjønn. 1971 og 2000. Prosent

Mindre arbeid på forsommeren både for menn og kvinner

Både for kvinner og menn har andelen av de sysselsatte som er på arbeid en gjennomsnittlig hverdag i de ulike månedene sunket fra 1971 til 2000. For mennene er det særlig stor forskjell i feriemåneden juli. For kvinnene er forskjellen tydeligst i mai, juni og november. At forskjellen ellers varierer noe fra måned til måned, kan skyldes variasjonene i når bevegelige helligdager og offentlige høytidsdager har falt.

2.3. Hjemmearbeid

Å utføre det daglige lønnete arbeidet hjemme istedenfor på en arbeidsplass utenfor hjemmet er i dag et alternativ som tilbys stadig flere. Dette kan gjelde enten som en fast ordning eller som en delordning, der noe av arbeidstiden tilbringes i hjemmet, enten deler av arbeidsdagen, eller en eller flere dager i uka eller måneden. Tidsbruksdataene gir et bilde av hvordan fordelingen mellom arbeid hjemme og arbeid på arbeidsplass utenfor hjemmet er.

Ti prosent av de sysselsatte arbeider hjemme

Vi skal først se på alle sysselsatte. Blant dem er det 60 prosent som er på arbeid en gjennomsnittsdag. 10 prosent arbeider hjemme og 50 prosent arbeider bare på arbeidsplass utenfor hjemmet. Når de 10 prosentene som arbeider hjemme blir splittet opp, arbeider 7 prosent både ute og hjemme i løpet av dagen, mens 3 prosent bare arbeider hjemme.

To prosent av de sysselsatte arbeider bare hjemme på hverdager

Tallene endrer seg lite når vi ser på bare hverdager. Andelen av de sysselsatte som er på arbeid en gjennomsnittsdag mandag – fredag er 75 prosent. Andelen som arbeider hjemme øker likevel bare til 11 prosent, altså omtrent det samme som gjennomsnittet for alle dager i uka. Kun 2 prosent av de sysselsatte arbeider bare hjemme på hverdager.

Til tross for at langt færre av de sysselsatte arbeider på lørdager og søndager, er det 5 prosent av dem som arbeider hjemme på lørdager og 9 prosent på søndager. Og 7 prosent arbeider bare hjemme på søndager. Søndagene er altså de mest typiske hjemmearbeidsdager for de sysselsatte.

Tabell 2.11. Andel av de sysselsatte i alderen 20-66 år som er i inntektsgivende arbeid en gjennomsnittsdag, som arbeider hjemme, som arbeider bare hjemme, som arbeider bare ute og som arbeider både hjemme og ute etter ukedag og kjønn. 2000. Prosent

	Andel som arbeider i alt	Andel som arbeider hjemme	Andel som bare arbeider hjemme	Andel som bare arbeider ute	Andel som arbeider både hjemme og ute	Antall svar
Alle sysselsatte:						
Alle dager	60	10	3	50	7	4147
Hverdager	75	11	2	64	9	2917
Lørdager	27	5	2	22	3	594
Søndager	22	9	7	13	2	630
Kjønn:						
Alle dager:						
Menn	65	11	3	54	8	2198
Kvinner	54	8	3	46	6	1949
Hverdager:						
Menn	80	12	2	68	10	1529
Kvinner	69	10	2	59	7	1388
Lørdager:						
Menn	30	6	3	24	3	333
Kvinner	24	4	2	20	2	264
Søndager:						
Menn	26	11	9	15	2	336
Kvinner	18	6	4	12	2	297

Tabell 2.12. Andel av de som er i inntektsgivende arbeid en gjennomsnittsdag, som arbeider hjemme, som arbeider bare hjemme, som arbeider bare ute og som arbeider både hjemme og ute etter ukedag og kjønn. 2000. Prosent

	Andel som arbeider hjemme	Andel som bare arbeider hjemme	Andel som bare arbeider ute	Andel som arbeider både hjemme og ute	Antall svar
Alle:					
Alle dager	16	5	84	12	2502
Hverdager	15	3	85	12	2198
Lørdager	18	9	82	9	161
Søndager	40	30	60	10	143
Kjønn:					
Alle dager:					
Menn	17	4	83	12	1426
Kvinner	16	5	84	11	1076
Hverdager:					
Menn	15	2	85	13	1238
Kvinner	14	4	86	11	960
Lørdager:					
Menn	20	9	80	10	98
Kvinner	16	8	84	8	63
Søndager:					
Menn	43	34	57	9	90
Kvinner	34	23	66	11	53

Tabell 2.13. Andel av de sysselsatte i undervisningsyrker som er i inntektsgivende arbeid en gjennomsnittsdag, som arbeider hjemme, som arbeider bare hjemme, som arbeider bare ute og som arbeider både hjemme og ute etter ukedag. 2000. Prosent

	Andel som arbeider i alt	Andel som arbeider hjemme	Andel som bare arbeider hjemme	Andel som bare arbeider ute	Andel som arbeider både hjemme og ute	Antall svar
Undervisningsyrker:						
Alle dager	58	23	6	35	17	319
Hverdager	74	26	4	48	22	228
Lørdager	8	5	3	3	2	44
Søndager	32	24	20	8	5	47

11 prosent av sysselsatte menn arbeider hjemme per dag

Sysselsatte menn er i større grad på arbeid en gjennomsnittsdag enn sysselsatte kvinner. Dette gjenspeiler seg også i andelen som arbeider hjemme. 11 prosent av de sysselsatte mennene og 8 prosent av de sysselsatte kvinnene arbeider hjemme en gjennomsnittsdag. På søndager er det 9 prosent av sysselsatte menn og 4 prosent av sysselsatte kvinner som arbeider bare hjemme.

Vi ha hittil sett på alle sysselsatte. Videre skal vi se på dem som faktisk er på arbeidet og hvordan fordelingen på arbeid hjemme og ute er blant dem.

16 prosent arbeider hjemme en arbeidsdag

Blant dem som faktisk utfører inntektsgivende arbeid en gjennomsnittsdag er det 16 prosent som arbeider hjemme; 5 prosent arbeider bare hjemme og 12 prosent arbeider både på arbeidsplass utenfor hjemmet og i eget hjem i løpet av dagen. Av dem som arbeider hjemme er det altså om lag 30 prosent som bare arbeider hjemme.

40 prosent av søndagsarbeidere arbeider hjemme

Fordelingen på ulike dager i uka viser at 15 prosent av dem som er på arbeid på hverdager arbeider hjemme, 18 prosent av lørdagsarbeidere og 40 prosent av søndagsarbeidere. Igjen får vi altså bekreftet at søndagen er den typiske hjemmearbeidsdag. På

lørdager er det om lag 50 prosent av dem som arbeider hjemme som arbeider bare hjemme. På søndagene er det om lag 75 prosent av hjemmearbeiderne som bare arbeider hjemme.

Menn arbeider mer hjemme i helgene enn kvinner

Totalt sett er det ikke store forskjeller mellom menn og kvinner i arbeidsfordeling ute og hjemme en arbeidsdag. I helgene er det likevel en tendens til at menn i større grad arbeider hjemme enn kvinner gjør. Særlig gjelder dette søndagene. 34 prosent av mennene som utfører inntektsarbeid på søndager gjør dette i eget hjem, mens andelen er 23 prosent blant kvinnene. I tillegg er det slik at om lag 80 prosent av menn som arbeider hjemme på søndager har hele arbeidsdagen sin hjemme, mens andelen er i underkant av 70 prosent blant kvinnene. Vi må anta at disse forskjellene i arbeid ute og hjemme mellom menn og kvinner i vesentlig grad henger sammen med yrkesfordelingen. Sysselsatte kvinner arbeider i større grad enn menn i service- eller andre tjenesteytende yrker, der kontakt med kunder eller klienter/pasienter er en sentral del av arbeidet. Dette betyr at man stort sett må forlate hjemmet for å utføre arbeidsoppgavene.

Personer i undervisningsyrker er en gruppe som er kjent for å gjøre en betydelig del av arbeidsoppgavene sine i eget hjem. Dette gjenspeiles tydelig i våre data.

Tabell 2.14. Andel av de sysselsatte som er i inntektsgivende arbeid en gjennomsnittsdag, som arbeider hjemme, som arbeider bare hjemme, som arbeider bare ute og som arbeider både hjemme og ute etter utdanning og yrkesstatus.¹ Gjennomsnitt for mandag - fredag, 2000. Prosent

	Andel som arbeider per dag i alt	Andel som arbeider hjemme	Andel som bare arbeider hjemme	Andel som bare arbeider ute	Andel som arbeider både hjem-me og ute	Antall svar
Utdanning:						
Grunnskole	72	7	2	65	5	260
Videregående skole	75	8	2	66	7	1702
Universitet/høgskole lavere nivå	74	16	3	58	13	731
Universitet/høgskole høyere nivå	83	21	1	63	19	212
Yrkesstatus:						
Yrkesgruppe 1-2	82	18	3	65	15	833
Yrkesgruppe 3	78	12	2	65	10	663
Yrkesgruppe 4-5	69	7	2	62	5	675
Yrkesgruppe 6-9	75	7	1	68	6	644

¹ Grupperingen av yrker bygger på Standard for yrkesklassifisering (NOS C 521).

Yrkesgruppe 1-2: (1) Administrative ledere og politikere, (2) Akademiske yrker

Yrkesgruppe 3: Yrker med kortere høgskole- og universitetsutdanning og teknikere

Yrkesgruppe 4-5: (4) Kontor- og kundeserviceyrker, (5) Salgs-, service- og omsorgsyrker

Yrkesgruppe 6-9: (6) Yrker innenfor jordbruk, skogbruk og fiske, (7) Håndverkere o.l., (8) Prosess- og

maskinoperatører og transportarbeidere o.l., (9) Yrker uten krav til utdanning

I yrkesgruppe 0: Militære yrker og uoppgitte, plasseres i yrkesgruppe 9, Befal 1 plasseres i yrkesgruppe 3 og Befal 2 plasseres i yrkesgruppe 1-2.

Mye hjemmearbeid blant dem som underviser

Mens 10 prosent av sysselsatte totalt sett har inntektsarbeid hjemme en gjennomsnittsdag, er andelen blant personer i undervisningsyrker 23 prosent. 17 prosent arbeider både på arbeidsplass utenfor hjemmet og i eget hjem, mot 7 prosent av den sysselsatte befolkningen som helhet. På hverdagene, altså de dagene da undervisningen fortrinnsvis finner sted, er det 22 prosent av dem som er i undervisningsyrker som arbeider både ute og hjemme. Blant alle sysselsatte er andelen 9 prosent. På søndager er forskjellen særlig stor. Mens 9 prosent av sysselsatte totalt sett arbeider hjemme på søndager, gjelder det for 24 prosent av dem som arbeider i undervisningsyrker. På søndagene er det i hovedsak bare hjemmearbeid; lite undervisning men mye arbeid hjemme med retting av oppgaver og forberedelser til neste ukes undervisning.

Ifølge Levekårsundersøkelsen 2000 er det en klar overvekt av personer med høy utdanning, administrative ledere og personer i akademiske yrker blant de som gjør inntektsgivende arbeid hjemme (Rønning 2002). Dette finner vi også i tidsbruksundersøkelsen.

Høy utdanning og hjemmearbeid henger sammen

Det er en helt klar sammenheng mellom sysselsattes utdanning og hvor mye de arbeider hjemme. Mens 7 prosent av dem som bare har grunnskole arbeider hjemme en gjennomsnittsdag mandag -fredag, er andelen 21 prosent blant dem som har universitets- eller høgskoleutdanning på høyere nivå. I denne gruppen er det likevel kun 1 prosent som bare arbeider hjemme. For de aller fleste er det altså slik at de bare gjør en del av dagens arbeid hjemme. Fordelingen

blant dem som faktisk er på arbeid viser at 25 prosent av denne gruppen arbeider hjemme på hverdager, mot 10 prosent av dem med bare grunnskole. Tallene er for øvrig 11 prosent blant personer med videregående skole som høyeste utdanning og 21 prosent blant personer med universitets- eller høgskoleutdanning på lavere nivå.

Minst hjemmearbeid i yrker med manuelt arbeid

Vi finner samme tendens for yrkesstatus som for utdanning: Grupper som er i yrker som krever høy utdanning arbeider i større grad hjemme enn grupper uten høyt utdanningskrav. Blant sysselsatte i akademiske yrker og administrative ledere er det 18 prosent som arbeider hjemme en gjennomsnittsdag. Innenfor service og omsorgsyrker og ellers manuelt arbeid er andelen 7 prosent. Ser vi på dem som er på arbeid en gjennomsnittsdag er det 9 prosent som har hjemmearbeid per dag blant dem med manuelt arbeid eller yrker ellers uten krav til utdanning, 10 prosent blant salgs-, service og omsorgsyrker. Det gjelder 16 prosent av dem i yrker som krever kortere høgskole- eller universitetsutdanning og 21 prosent blant de som er i akademiske yrker, administrative ledere og politikere. I alle gruppene er det likevel kun en liten andel som bare arbeider hjemme. I hovedsak er hjemmearbeidet noe som kommer i tillegg det daglige arbeidet utenfor hjemmet.

Totalt sett kan vi si at det er personer med yrker som er nokså uavhengig av omfattende produksjonsmidler, kontinuerlig samarbeid eller annen kontakt med andre personer som i størst grad utfører inntektsarbeid hjemme deler av eller hele arbeidsdagen.

Tabell 2.15. Andel av de sysselsatte som er i inntektsgivende arbeid en gjennomsnittsdag, som arbeider hjemme, som arbeider bare hjemme, som arbeider bare ute og som arbeider både hjemme og ute etter om de har barn under 16 år i husholdningen. Gjennomsnitt for mandag - fredag, 2000. Prosent

	Andel som arbeider i alt	Andel som arbeider hjemme	Andel som bare arbeider hjemme	Andel som bare arbeider ute	Andel som arbeider både hjemme og ute	Antall svar
Har barn under 16 år i husholdningen	73	12	2	61	9	1 139
Har ikke barn under 16 år i husholdningen	76	11	2	66	9	1 778

Tabell 2.16. Tid til inntektsarbeid, arbeidsreiser, husholdsarbeid og arbeid i alt for alle 16-19 år. Mandag-fredag 1971-2000

	1971	1980	1990	2000
Inntektsarbeid inkl. arbeidsreiser i alt	4.36	2.24	1.53	2.04
Inntektsarbeid	4.09	2.11	1.43	1.52
Husholdsarbeid	1.56	1.48	1.44	1.25
Arbeid i alt	6.31	4.12	3.37	3.29
Antall svar	364	445	326	258

Tabell 2.17. Tid til inntektsarbeid for menn og kvinner 16-19 år. Mandag-fredag 1971-2000

	Menn				Kvinner			
	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000
Inntektsarbeid inkl. arbeidsreiser i alt	5.26	2.41	1.59	2.28	3.42	2.09	1.48	1.41
Inntektsarbeid	4.54	2.29	1.49	2.15	3.19	1.57	1.37	1.31
Husholdsarbeid	1.26	1.27	1.18	1.03	2.28	2.05	2.07	1.46
Arbeid i alt	6.52	4.08	3.17	3.31	6.09	4.14	3.55	3.27
Antall svar	190	204	150	134	174	241	176	124

Å ha barn i husholdningen betyr lite

Det liten forskjell i hjemmearbeid mellom sysselsatte som har barn under 16 år i husholdningen og de som ikke har det. For begge grupper der det i overkant av 10 prosent som arbeider hjemme på en gjennomsnittshverdag. For begge er det bare to prosent som bare arbeider hjemme per dag.

2.4 De unge og de gamle

Vi har hittil sett på aldersgruppen 20-66 år, det vil si de som er i såkalt arbeidsdyktig alder, og deres arbeidstid de siste 30 åra. Tidsbruksundersøkelsene gir også et innblikk i tiden brukt til arbeid for de som er i alderen 16-19 år og de som er i gruppen 67-74 år. Hva har skjedd med disse gruppene?

Betydelig nedgang i arbeidstid blant de unge

Blant de unge i alderen 16-19 år har det vært en betydelig nedgang i arbeidstida på hverdager fra 1971 til 1990. Deretter har det vært en liten økning igjen fram til 2000. Denne utviklingen de siste 30 åra skyldes nok i hovedsak at en stadig økende andel av denne aldersgruppen har gått over fra heltidsarbeid og til videregående skole. At det har vært en økning fra 1990 til 2000 henger nok mest sannsynlig sammen med økende deltidsarbeid ved siden av skolearbeidet. Denne økningen gjelder gutter. Jentene har fortsatt reduksjonen fra 1990 til 2000.

Også i denne aldersgruppen har det vært en nokså jevn nedgang i husholdsarbeidet i løpet av 30-årsperioden. Totalt har dette resultert i en kraftig nedgang i den totale arbeidsbelastningen ute og hjemme. En betydelig del av denne frigjorte tida er blitt overført til utdanning.

Tabell 2.18. Andel som bruker tid til inntektsarbeid, husholdsarbeid og arbeid i alt for alle 16-19 år. Mandag-fredag 1971-2000

	1971	1980	1990	2000
Inntektsarbeid	54	37	28	31
Husholdsarbeid	77	81	85	82
Arbeid i alt	100	91	90	90
Antall svar	364	445	326	258

Gutter har mest inntektsarbeid, jenter mest husholdsarbeid

For både gutter og jenter har det vært en stor nedgang i den totale arbeidstida i denne perioden. Til tross for at gutter i mye større grad enn jenter var i inntektsgivende arbeid i 1971, har det likevel også for dem vært en betydelig nedgang i inntektsarbeidet fram til 2000. Nedgangen i husholdsarbeidet har dessuten vært større for dem enn for guttene. Vi finner likevel fremdeles igjen det generelle bildet av arbeidsdeling blant de unge, slik det er blant den voksne befolkningen: Det er guttene som bruker mest tid på inntektsarbeid, jentene bruker mest tid på husholdsarbeid. Totalt sett er arbeidsbelastningen nokså lik, når vi ser bort fra skolearbeidet: Om lag tre og en halv time per dag.

Flere unge med i husholdsarbeidet

Andelen som utfører inntektsarbeid per dag viser samme tendens som ovenfor; en betydelig nedgang de siste 30 åra. Til tross for en nedgang i tida til husholdsarbeid har det derimot ikke vært noen nedgang i andelen som utfører den type aktiviteter. Det har snarere vært en liten økning. Det ser derfor ut til flere unge tar del i denne typer arbeid, men at hver enkelt bruker mindre tid til det. Mens det totalt sett var slik at alle unge tok aktivt del i arbeidet, enten det gjelder

inntektsarbeid eller arbeid i hjemmet en gjennomsnittshverdag i 1971, har det vært en nedgang til 90 prosent de seinere åra. 10 prosent av de unge tar altså ikke del i noen form for arbeid, utenom skolearbeid, i løpet av dagen.

Like mange gutter som jenter i inntektsarbeid

Andelen som tar del i inntektsarbeid har sunket både for gutter og jenter, men mest for guttene. Dette har resultert i at det for begge kjønn er om lag en like stor gruppe som bruker tid på denne typen arbeid i løpet av dagen, omtrent 30 prosent. For guttene har en økende del blitt med i husholdsarbeidet, mens det for jentene har stått omtrent på stedet hvil. Andelen som totalt sett har vært i arbeid i løpet av en gjennomsnittshverdag har gått noe ned. Dette gjelder utelukkende mellom 1971 og 1980. deretter har utviklingen stått temmelig stille, med jentene litt mer aktive enn guttene.

Nedgang i inntektsarbeidet blant de eldre

For de eldre, personer i alderen 67-74 år, har det på samme måte om for de unge vært en betydelig

nedgang i tida som brukes til inntektsgivende arbeid. Husholdsarbeid har derimot holdt seg på samme samme de siste 30 åra. Tiden til arbeid totalt sett har derfor sunket om lag like mye som inntektsarbeidet har sunket.

En times nedgang i totalt arbeid for eldre kvinner og menn

Mens det har vært en kraftig nedgang i inntektsarbeidet blant mennene, har det ikke vært noen lignende jevn nedgang blant kvinner. Mellom 1990 og 2000 har likevel den gjennomsnittlige arbeidstiden sunket. Husholdsarbeidet har økt for menn og sunket for kvinner i denne aldersgruppen. Resultatet blitt at den totale tiden som brukes til ulike typer arbeid i løpet av en hverdag har gått ned med om lag en time for begge kjønn fra 1971 til 2000. For menn var nedgangen størst fra 1971 til 1980. Kvinnene fikk nedgangen seinere. Uansett er situasjonen i 2000 at kvinner bare bruker om lag ti minutter mer til totalt arbeid per dag enn menn gjør.

Tabell 2.19. Andel som bruker tid til inntektsarbeid, husholdsarbeid og arbeid i alt for menn og kvinner 16-19 år. Mandag-fredag 1971-2000

	Menn				Kvinner			
	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000
Inntektsarbeid	64	37	26	34	47	37	29	29
Husholdsarbeid	65	75	79	76	90	87	90	88
Arbeid i alt	100	88	85	88	100	93	95	92
Antall svar	190	204	150	134	174	241	176	124

Tabell 2.20. Tid til inntektsarbeid, husholdsarbeid og arbeid i alt for alle 67-74¹ år. Mandag-fredag 1971-2000

	1971	1980	1990	2000
Inntektsarbeid inkl. arbeidsreiser i alt	1.42	1.08	0.59	0.37
Inntektsarbeid	1.36	1.04	0.55	0.32
Husholdsarbeid	4.32	4.44	4.32	4.31
Arbeid i alt	6.13	5.51	5.32	5.08
Antall svar	361	303	339	304

¹ Tidsbruksundersøkelsene i 1971 og 1980 var øverste alderstrinn 74 år. For sammenligningens skyld er dette derfor valgt for alle fire undersøkelsene.

Tabell 2.21. Tid til inntektsarbeid, husholdsarbeid og arbeid i alt for menn og kvinner 67-74 år. Mandag-fredag 1971-2000

	Menn				Kvinner			
	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000
Inntektsarbeid inkl. arbeidsreiser i alt	3.07	1.39	1.23	1.01	0.29	0.36	0.35	0.17
Inntektsarbeid	2.56	1.33	1.17	0.53	0.27	0.34	0.33	0.14
Husholdsarbeid	2.55	3.50	3.53	4.02	5.54	5.38	5.13	4.55
Arbeid i alt	6.03	5.29	5.16	5.03	6.22	6.14	5.48	5.12
Antall svar	166	152	173	157	195	151	166	147

Tabell 2.22. Andel som bruker tid til inntektsarbeid, husholdsarbeid og arbeid i alt for alle 67-74 år. Mandag-fredag 1971-2000

	1971	1980	1990	2000
Inntektsarbeid	27	16	16	10
Husholdsarbeid	89	95	95	99
Arbeid i alt	100	98	97	99
Antall svar	361	303	339	304

Tabell 2.23. Andel som bruker tid til inntektsarbeid for menn og kvinner 67-74 år. Mandag-fredag 1971-2000

	Menn				Kvinner			
	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000
Inntektsarbeid	43	22	21	17	13	11	10	4
Husholdsarbeid	81	91	91	98	96	100	99	99
Arbeid i alt	100	97	95	98	100	100	99	99
Antall svar	166	152	173	157	195	151	166	147

Andelen i inntektsarbeid halvert blant de eldre

Blant de eldre er andelen som tar del i inntektsarbeid en gjennomsnitts hverdag mer enn halvert fra 1971 til 2000. Det har derimot vært en økning for husholdsarbeidet i den samme perioden. Total sett har nesten alle i den eldre delen av befolkningen vært arbeidsaktive på en eller annen måte i løpet av dagen i hele perioden fra 1971 og fram til nå.

Andelen eldre menn i inntektsarbeid har sunket sterkt

Både blant menn og kvinner har det blant de eldre vært en klar nedgang i andelen som er tar del i inntektsarbeid de siste 30 åra. Særlig for mennene har endringen vært stor. Her var det mer enn en halvering fra 1971 til 1980. Deretter har endringen vært mindre. For kvinnene har nedgangen særlig vært stor fra 1990 til 2000. Mennene er fremdeles mest aktive på dette feltet. Mens 17 prosent av mennene var med i inntektsarbeid en gjennomsnitts hverdag i 2000, var andelen 4 prosent for kvinnene.

Andelen som utfører husholdsarbeid har økt noe i denne perioden blant menn. Blant kvinnene har det i hele perioden vært om lag 100 prosent som har tatt del i denne typen arbeid. Totalt sett har nesten alle i denne aldersgruppen, både menn og kvinner, utført en eller annen type arbeid i løpet av dagen.

3. Heltids og deltids arbeid

3.1. Innledning

Den siste delen av rapporten dreier seg om forholdet mellom deltids og heltids arbeid belyst gjennom dataene fra tidsbruksundersøkelsene. Det vi har lagt vekt på er i hovedsak sysselsatte personer i alderen 20-66 år som er gift eller samboende og har barn under 16 år, og som ikke er under utdanning. Der en annen gruppering er brukt, kommer det fram i tabellbeskrivelsene.

Hva er deltidsarbeid?

Hva som er forskjellen mellom deltidsarbeid og heltidsarbeid kan i vanlig talemål være nokså uklart. I vår sammenligning har vi vært nødt til å bruke to forskjellige definisjoner: I tall fra tidsbruksundersøkelsene i 1980, 1990 og 2000 betyr deltidsarbeid en arbeidstid under 32 timers arbeid per uke i hovedyrke pluss eventuelt biyrke. Arbeidstid på 32 timer eller mer blir da heltidsarbeid. I tallene som brukes fra 1971-undersøkelsen betyr deltidsarbeid arbeidstid under 30 timer per uke i hovedyrke. Arbeidstid over 30 timer er her regnet som heltidsarbeid.

Det er få menn som er deltidsarbeidende. Dette gjør det vanskelig å gi gode tall for dem med grunnlag i tidsbruksundersøkelsene. Tabellene er derfor i hovedsak basert på menn og kvinner samlet og på kvinner for seg.

Tallene er i hovedsak hentet fra Statistisk sentralbyrås tidsbruksundersøkelse 2000. Dels er det hentet data fra intervjuundersøkelsen som dekker bakgrunnsinformasjon og fra dagbokføringen, som gir et bilde av hva deltakerne gjør i løpet av to døgn. Disse dagbøkene er fordelt på et representativt utvalg av nordmenn i løpet av et helt år. For å gi et bilde av utviklingen over tid, er det også i enkelte tabeller tatt med tall fra tidsbruksundersøkelsene i 1971, 1980 og 1990.

3.2. Utvikling i deltids og heltids arbeid

Tabell 3.1 gir et bilde av hva som har skjedd med utviklingen i deltids- og heltidsarbeid de siste 30 åra. Her er både sysselsatte og ikke sysselsatte tatt med. Tallene er hentet fra de resultatene som har kommet fram gjennom spørreskjemadelen av tidsbruksundersøkelsene.

Tabell 3.1. Andelen som er i deltidsarbeid, heltidsarbeid og ikke sysselsatte blant menn og kvinner som er gifte/samboende og som har barn under 16 år. 1971-2000. Prosent

	Menn				Kvinner			
	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000
Deltid	2	2	3	3	22	44	45	38
Heltid	96	96	92	95	14	22	35	50
Ikke sysselsatte	2	1	5	2	64	34	20	12
Antall svar	604	609	383	439	699	683	446	442

Deltid helst for kvinner

Den viser for det første at utviklingen i forholdet til arbeidslivet har vært svært forskjellig blant gifte/samboende menn og kvinner med barn under 16 år. Blant menn har det vært liten endring de siste 30 åra: Den store majoriteten har arbeidet og arbeider fremdeles på heltid. Kun et lite mindretall er deltidsarbeidende. Det er også svært få som ikke er sysselsatte. Blant kvinner har det derimot vært en sterk og nokså jevn økning i andelen som arbeider på heltid, fra 14 prosent i 1971 til 50 prosent i 2000. Tilsvarende har det vært en kraftig nedgang i andelen som ikke er sysselsatte. I 2000 var det bare 12 prosent som ikke var sysselsatte. Fra 1971 til 1980 var det en kraftig økning i andelen som arbeidet deltid. Andelen flatet ut mellom 1980 og 1990 og er blitt noe redusert videre fram til 2000.

3.3. Arbeidstid og sosial situasjon

Mindre deltid blant høyt utdannede

Tallene i tabell 2 for både 1990 og 2000 viser at det er en helt klar sammenheng mellom utdanning og om man arbeider heltid eller deltid, både når det gjelder sysselsatte gifte/samboende kvinner generelt og blant de med barn under 16 år. Andelen med deltidsarbeid synker med økende utdanning og andelen med heltidsarbeid øker. Det er likevel slik at de sysselsatte kvinnene med mindreårige barn i større grad har deltidsstilling når de har høy utdanning enn de som ikke har barn. Profilen for 1990 og 2000 er temmelig lik, men i alle utdanningsgruppene er det færre deltidsansatte i 2000 enn i 1990.

Tabell 3.2. Andelen som har deltids og heltids arbeid etter utdanning, gifte/samboende kvinner med barn under 16 år, uten barn og begge grupper samlet. 2000. Prosent

	1990			2000		
	Grunn-skole	Videregående skole	Universitet/høgskole	Grunn-skole	Videregående skole	Universitet/høgskole
Kvinner med barn						
Deltid	67	57	49	52	47	34
Heltid	33	43	51	48	53	66
I alt	100	100	100	100	100	100
Antall svar	33	214	105	*18	230	140
Kvinner uten barn						
Deltid	61	43	28	59	31	22
Heltid	39	57	72	41	69	78
I alt	100	100	100	100	100	100
Antall svar	67	152	69	57	217	95
Kvinner med og uten barn						
Deltid	63	52	40	57	40	29
Heltid	37	48	60	43	60	71
I alt	100	100	100	100	100	100
Antall svar	100	366	174	75	447	235

*Antall svar er for lavt til å gi et utsagnskraftig resultat.

Tabell 3.3. Andelen sysselsatte som har deltids og heltids arbeid etter utdanning, gifte/samboende kvinner uten barn under 16 år og gifte/samboende kvinner uansett om de har barn eller ikke. 2000. Prosent

	Gifte/samboende kvinner uten barn				Gifte/samboende kvinner uansett om de har barn eller ikke			
	Grunn-skole	Videreg. skole	Universitet lavere nivå	Universite høyere nivå	Grunn-skole	Videreg. skole	Universitet lavere nivå	Universitet høyere nivå
Deltid	56	32	24	8	55	40	32	12
Heltid	44	68	76	92	45	60	68	88
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall svar	108	416	162	22	140	820	390	62

Tabell 3.4. Andelen som har deltids og heltids arbeid etter ektefelle/samboers inntekt etter skatt, alle med barn under 16 år og kvinner i same gruppe. 2000. Prosent

	Alle			Kvinner		
	Under 150 000	150 000-249 000	250 000 eller mer	Under 150 000	150 000-249 000	250 000 eller mer
Deltid	9	22	35	36	42	47
Heltid	91	78	65	64	58	53
I alt	100	100	100	100	100	100
Antall svar	208	478	167	36	242	123

Tabell 3.5. Andelen som har deltids og heltids arbeid etter ektefelle/samboers yrkesgruppe¹, alle gifte/samboende med barn under 16 år og kvinner i samme gruppe. 2000. Prosent

	Alle				Kvinner			
	Yrkesgr. 1-2	Yrkesgr. 3	Yrkesgr. 4-5	Yrkesgr. 6-9	Yrkesgr. 1-2	Yrkesgr. 3	Yrkesgr. 4-5	Yrkesgr. 6-9
Deltid	22	21	10	31	34	38	42	39
Heltid	73	71	88	57	58	47	50	46
Ikke sysselsatte	5	7	2	12	8	16	8	15
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall svar	225	199	184	180	143	96	36	145

¹ se note til tabell 2.14.

Blant gifte/samboende kvinner generelt har fordelingen mellom heltidsarbeidende og deltidsarbeidende etter utdanning samme profil som blant dem med mindreårige barn. For kvinner i parforhold generelt er det likevel slik at enda færre av dem som har høyere utdanning arbeider deltid.

Flere i deltidsarbeid blant kvinner som har ektefelle med god inntekt

Det er en klar sammenheng mellom ektefelle/samboers inntekt og om man arbeider heltid eller deltid. Blant menn og kvinner samlet er det en helt klar tendens til at deltidsarbeid øker med ektefelle/samboers inntekt.

Blant kvinnene er tendensen også til stede, men forskjellen er ikke så stor. Dette skyldes nok at svært få menn med ektefelle/samboer som tjener lite har deltidsstilling.

Tabell 3.5 viser at det ikke er like stor sammenheng mellom arbeidstid og ektefelle/samboers yrke som når det gjelder inntekt. Blant menn og kvinner samlet er det slik at andelen i deltidsarbeid er lavest blant dem som har ektefelle/samboer i kontor- og kundeserviceyrker og salgs- service- og omsorgsykker. Dette bør ses i sammenheng med at slike yrker i stor grad innehas av kvinner og at menn i liten grad har deltidsarbeid.

Omvendt kan det være slik at manuelle yrker og yrker uten krav til utdanning i størst grad utføres av menn og at det er kvinner som er mest deltidsansatt.

Blant kvinner er forskjellen enda mindre. Lavest andel deltidsansatte finner vi blant dem som har ektefeller/samboere som er ledere eller i akademiske yrker. Blant de som har ektefeller/samboere i andre yrkesgrupper er andelen deltidsansatte nokså lik, rundt 40 prosent.

Ektefelles utdanning har ingen betydning for deltidsarbeid blant kvinner

På samme måte som for yrke, ser ikke ektefelle/samboers utdanning ut til å ha noen betydning for arbeidstiden. Dette gjelder både for begge kjønn samlet og for kvinner. For kvinner ligger andelen sysselsatte som arbeider deltid i overkant av 40 prosent uansett ektefelle/samboers utdanningsnivå.

Ingen klar sammenheng mellom ektefelles arbeidstid og deltid for kvinner

Tabell 3.7 viser kvinners arbeidstid i forhold til ektefelle/samboers arbeidstid. Andelen kvinner i deltidarbeid har ikke noen direkte sammenheng med

partnerens arbeidstid. Andelen i deltid er lavere når partneren arbeider 40-44 timer per uke enn når partneren arbeider 32-39 timer. Likevel er andelen deltidsarbeidende kvinner høyest når partneren arbeider mer enn 44 timer per uke. Ser vi bort fra de deltidsarbeidende kvinnene, er det en viss tendens til at partnerne har noenlunde samme arbeidstid. Det er dessuten slik at når partneren arbeider 45 timer eller mer per uke, er det like stor sjanse for at kvinnen også har så lang arbeidstid som at den er kortere.

Flertallet deltidsarbeidende fornøyd med arbeidstiden

Uansett partners inntekt og utdanning syns det store flertallet av de deltidsansatte at deres nåværende arbeidstid passer dem best. Godt under ti prosent ønsker kortere arbeidstid og i overkant av ti prosent ønsker seg lengre arbeidstid. De som i minst grad syns at nåværende arbeidstid passer best er de som har en ekte-/samboerpartner med lav inntekt. Her er andelen fornøyde lavere blant kvinner enn for begge kjønn samlet. Det er naturlig nok lengre arbeidstid som ville passet bedre for de fleste av dem.

Tabell 3.6. Andelen som har deltid og heltids arbeid etter ektefelle/samboers utdanning, alle gifte/samboende med barn under 16 år og kvinner i samme gruppe. 2000. Prosent.

	Alle			Kvinner		
	Grunnskole	Videregående sk.	Universitet/høgsk.	Grunnskole	Videregående sk.	Universitet/høgsk.
Deltid	20	21	18	38	39	35
Heltid	70	72	78	52	48	55
Ikke sysselsatte	10	7	5	10	13	10
I alt	100	100	100	100	100	100
Antall svar	70	503	295	37	270	129

Tabell 3.7. Egen arbeidstid etter ektefelle/samboers arbeidstid. Gifte/samboende kvinner med barn under 16 år. 2000. Prosent

	Ektefelle/samboers arbeidstid:			
	Deltid (1-31 t.)	32-39 timer	40-44 timer	45 timer eller mer
Egen arbeidstid:				
Deltid (1-31 t.)	:	43	28	48
32-39 timer	:	47	45	32
Lang heltid 40-44 timer	:	5	21	10
45 timer eller mer	:	4	6	10
I alt		100	100	100
Antall svar	10	209	64	88

Tabell 3.8. Deltidsansattes holdning til egen arbeidstid etter ektefelle/samboers utdanning og inntekt. Alle gifte/samboende med barn under 16 år og kvinner i samme gruppe. 2000. Prosent

	Nåværende arbeidstid passer best	Kortere arbeidstid passer best	Lengre arbeidstid passer best	I alt	Antall svar
Alle					
Partners utdanning lav	83	4	13	100	128
Partners utdanning høy	84	7	9	100	57
Partners inntekt lav	79	7	14	100	66
Partners inntekt høy	86	3	11	100	120
Kvinner					
Partners utdanning lav	82	4	14	100	123
Partners utdanning høy	83	6	10	100	48
Partners inntekt lav	77	7	16	100	56
Partners inntekt høy	85	4	11	100	116

Tabell 3.9. Andelen som bare har hovedyrke og andelen som har både hoved- og biyrke etter deltids og heltids arbeid, alle gifte/samboende med barn under 16 år og kvinner i samme gruppe. 2000. Prosent

	Alle		Kvinner	
	Deltid	Heltid	Deltid	Heltid
Bare hovedyrke	88	86	89	85
Hoved- og biyrke	12	14	11	15
I alt	100	100	100	100
Antall svar	186	669	172	231

Biyrke like vanlig for deltids- som heltidsarbeidende

Både blant deltidsarbeidende og heltidsarbeidende er det i underkant av 90 prosent som bare har ett yrke, mens i overkant av 10 prosent har både hoved- og biyrke. Det gjelder både kjønn samlet og for kvinner. Blant kvinner er det en liten tendens til at flere blant dem som er i heltidsarbeid har både hoved- og biyrke enn blant dem som er i deltidsarbeid. Forskjellen er likevel ikke stor.

Tallene videre er hentet fra tidsbruksundersøkelsens dagbokdata. Figur 3.1 og 3.2 er basert på kvinner som enten er i deltids eller heltids arbeid (altså yrkesaktive) som er gifte/samboende og med barn under 16 år i husholdningen.

3.4. Fordeling av arbeidstiden

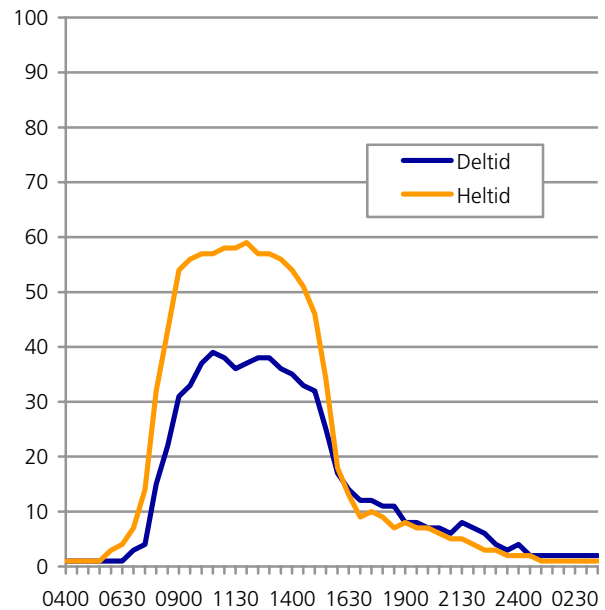
Mest arbeid fra kl. 9 til 16 for både deltids- og heltidsarbeidende

Både for sysselsatte kvinner som arbeider heltid og for dem som arbeider deltid er det perioden mellom klokken 9 og kl. 16 de fleste er på arbeid en gjennomsnittsdag på hverdagene mandag til fredag. Siden de heltidsarbeidende er de som arbeider flest timer i løpet av uka, er det naturlig at en større andel av dem er på arbeid i denne perioden enn blant de deltidsarbeidende. Blant de heltidsarbeidende er flest på arbeid kl. 12. Da er 59 prosent av de sysselsatte på arbeid. Blant de i deltidsarbeid er det flest på arbeid kl. 10.30, med 39 prosent på arbeid. Utover ettermiddagen og kvelden er det derimot en jevnere fordeling av deltids- og heltidsarbeidende på arbeid. kl. 19 er 8 prosent av begge gruppene fremdeles på arbeid.

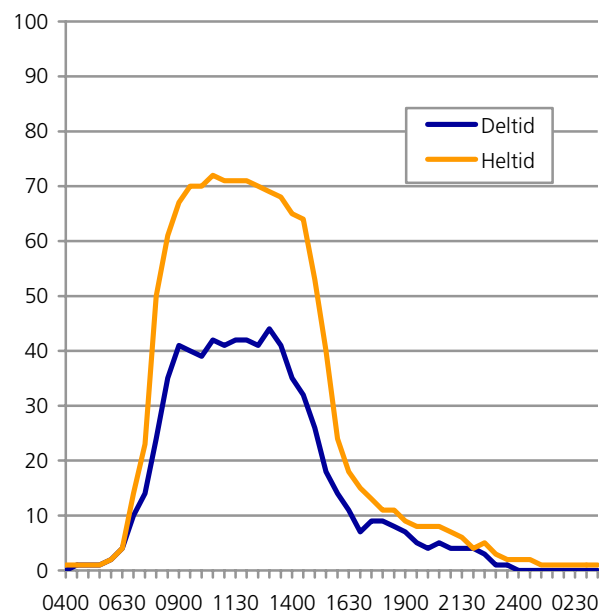
Deltidsarbeidende med og uten barn har nokså lik arbeidstidsfordeling

Gifte/samboende kvinner uten mindreårige barn har noenlunde samme fordelingen mellom deltidsansatte og heltidsansatte som de med barn. Men forskjellen er større mellom de to gruppene blant de kvinnene som ikke har barn under 16 år. Mens over 70 prosent av de heltidsansatte i denne gruppen er på arbeid en gjennomsnitts hverdag mellom kl. 10 og 13, er andelen blant de deltidsansatte i overkant av 40 prosent i denne perioden av dagen. Det betyr at en større del av de heltidsansatte er på arbeid på formiddagen når de ikke har barn å ta seg av. Blant deltidsarbeidende kvinner er derimot profilen og høyden på kurven over arbeidsdagen temmelig lik om de har barn eller ikke.

Figur 3.1. Andel gifte/samboende kvinner med barn under 16 år som har deltids eller heltids arbeid etter når på døgnet de er på arbeid. En gjennomsnittsdag mandag-fredag. 2000. Prosent

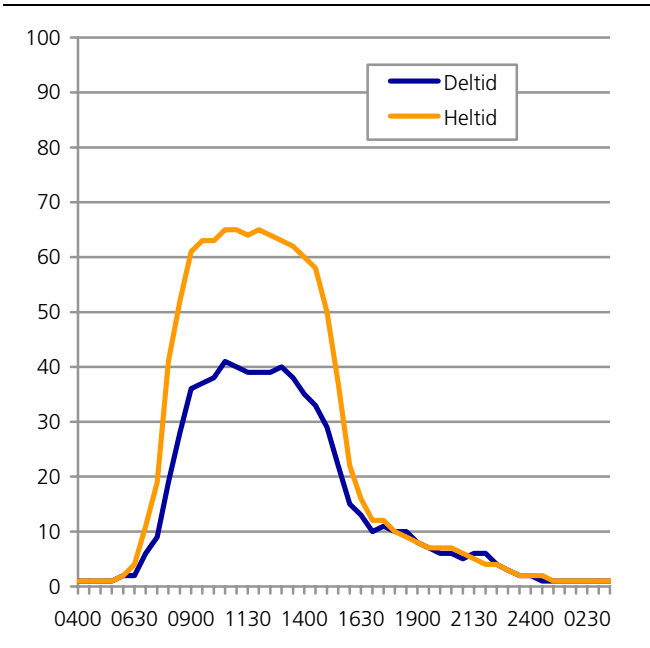

Figur 3.2. Andel gifte/samboende kvinner uten barn under 16 år som har deltids eller heltids arbeid etter når på døgnet de er på arbeid. En gjennomsnittsdag mandag-fredag. 2000. Prosent

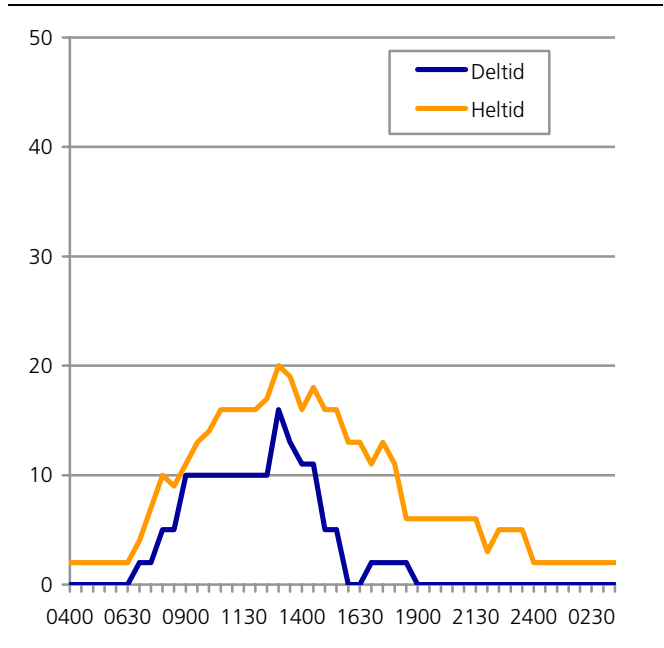

Figur 3.3 viser fordelingen av arbeidstid over døgnet for alle gifte/samboende kvinner uansett om de har barn under 16 år. Tallene blir da en mellomting mellom dem som kommer fram i figur 1 og figur 2. Den viser at det er klare forskjeller i andelen på arbeid mellom kl. 8 og 16, og at den er mer lik mellom de to gruppene seinere på dagen.

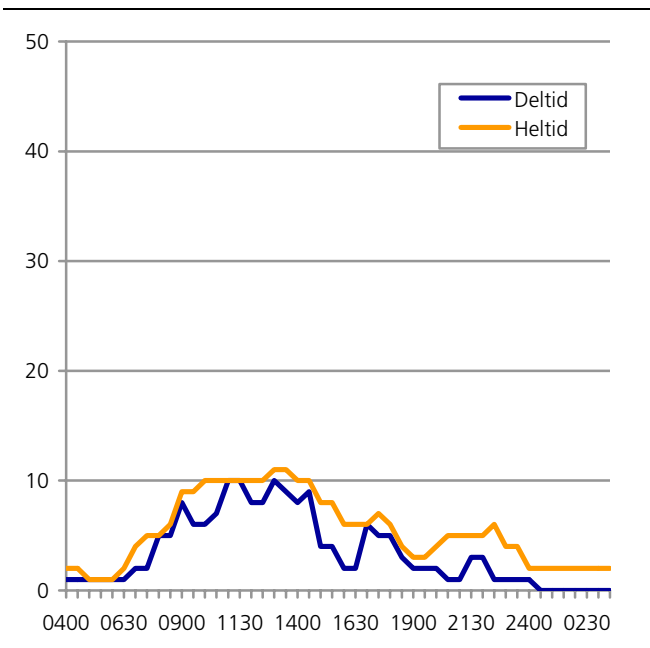
Figur 3.3. Andel gifte/samboende kvinner med og uten barn under 16 år som har deltids eller heltids arbeid etter når på døgnet de er på arbeid. En gjennomsnittsdag mandag-fredag, 2000. Prosent

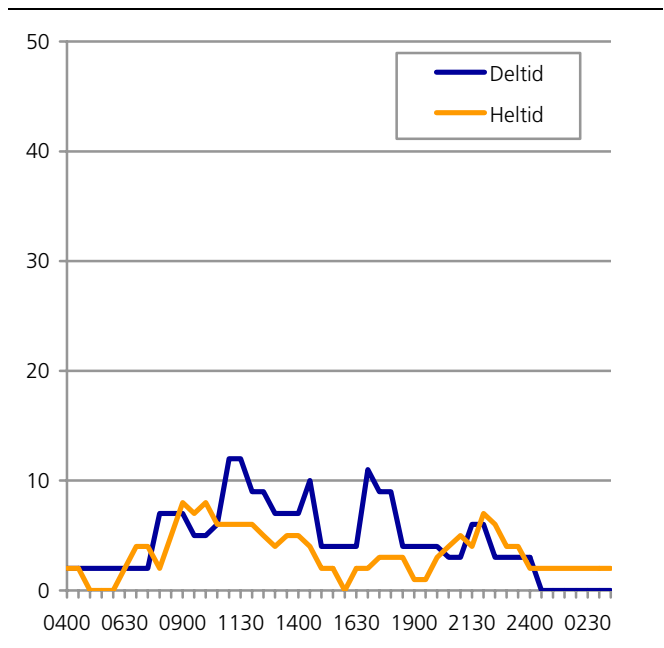
Figur 3.5. Andel gifte/samboende kvinner med barn under 16 år som har deltids eller heltids arbeid etter når på døgnet de er på arbeid. En gjennomsnitts lørdag, 2000. Prosent

Figur 3.4. Andel gifte/samboende kvinner med barn under 16 år som har deltids eller heltids arbeid etter når på døgnet de er på arbeid. En gjennomsnittsdag lørdag-søndag, 2000. Prosent

Figur 3.6. Andel gifte/samboende kvinner med barn under 16 år som har deltids eller heltids arbeid etter når på døgnet de er på arbeid. En gjennomsnitts søndag, 2000. Prosent

Arbeidstiden nokså likt fordelt i helgene

På lørdager/søndager er heltids- og deltidsarbeidende kvinners arbeidstid jevnere fordelt over døgnet. Kl. 13 er 11 prosent av de heltidsarbeidende og 10 prosent av de deltidsarbeidende på arbeid. En større del av de heltidsarbeidende er derimot på arbeid utover kvelden på disse dagene. Kl. 22.30 er 6 prosent av de heltidsarbeidende kvinnene på arbeid, men bare 1 prosent av de deltidsarbeidende.

Heltidsarbeidende arbeider jevnere over lørdagen

Arbeidstiden til heltidsarbeidende kvinner med barn under 16 år fordeler seg ganske mye over hele lørdagen fra kl. 8 til 24. De deltidsarbeidende har arbeidstid som i mye større grad er konsentrert om perioden fra kl. 9 til 16.

Tabell 3.10. Andel kvinner som er gift/samboende og med barn under 16 år som har deltids og heltids arbeid som er i ordinært/overtidsarbeid og hoved-/biyrke en gjennomsnittsdag på mandag/fredag og lørdag/søndag. 2000. Prosent

	Mandag-fredag		Lørdag-søndag	
	Deltidsarbeid	Heltidsarbeid	Deltidsarbeid	Heltidsarbeid
Inntektsarbeid i alt	57	67	21	21
Ordinært arbeid i hovedyrke	55	64	20	19
Overtidsarbeid* i hovedyrke	4	6	1	6
Arbeid i biyrke	3	3	1	4
Antall svar	223	279	79	123

*Overtidsarbeid i tabell 10 og 11 betyr: Overtids- eller ekstraarbeid som kan skilles fra ordinært inntektsgivende arbeid.

Tabell 3.11. Tidsbruk på ordinært/overtidsarbeid og hoved-/biyrke blant kvinner og menn som er gift/samboende og med barn under 16 år som er i deltids og heltids arbeid, en gjennomsnittsdag på mandag/fredag og lørdag/søndag. 2000. Timer og minutter

	Mandag-fredag		Lørdag-søndag	
	Deltidsarbeid*	Heltidsarbeid	Deltidsarbeid*	Heltidsarbeid
Kvinner:				
Inntektsarbeid i alt	3.32	4.49	0.58	1.20
Ordinært arbeid i hovedyrke	3.08	4.16	0.50	1.00
Overtidsarbeid i hovedyrke	0.06	0.05	0.01	0.07
Arbeid i biyrke	0.06	0.07	0.05	0.09
Antall svar	223	279	79	123
Menn:				
Inntektsarbeid i alt	:	7.13	:	1.23
Ordinært arbeid i hovedyrke	:	6.23	:	1.07
Overtidsarbeid i hovedyrke	:	0.15	:	0.04
Arbeid i biyrke	:	0.06	:	0.09
Antall svar	8	521	16	242

*Antall deltidsarbeidende menn er så lavt at det ikke er grunnlag for å gi noen tidsbrukstall

Deltidsarbeidende mer på arbeid til ulike tider på søndagen

I motsetning til lørdagene er arbeidstiden på søndagene mer likt fordelt mellom deltids- og heltidsarbeidende kvinner med barn under 16 år. I betydelige perioder av søndagen er det faktisk en større andel av de deltidsarbeidende enn de heltidsarbeidende kvinnene som er på arbeid.

3.5. Hovedyrke, biyrke og overtid

Nær tre av fem i deltidsarbeid er på arbeid en hverdag

57 prosent av kvinner i deltidsarbeid er på arbeid en gjennomsnittsdag mandag til fredag, mens andelen blant heltidsarbeidende er 67 prosent. De aller fleste i begge gruppene er i ordinært arbeid i hovedyrke. Om lag 5 prosent i begge gruppene utfører overtidarbeid en gjennomsnittsdag. Enda færre har arbeid i et biyrke.

Naturlig nok er det langt færre som er på arbeid i helgene. I begge gruppene er det 21 prosent som er på arbeid en gjennomsnittsdag på lørdag/søndag. Andelen som er i ordinært arbeid i hovedyrke ligger 1-2 prosent lavere. Selv om tallene er små er det en større andel av de heltidsarbeidende som arbeider overtid eller i biyrke på disse dagene enn av de deltidsarbeidende.

En time mindre arbeid per dag for deltidsarbeidende kvinner

Tabell 3.11 viser tiden deltids- og heltidsarbeidende bruker på inntektsgivende arbeid en gjennomsnittsdag på hverdager og i helgene. Her er også fridager med i

beregningen. På mandag til fredag er heltidsarbeidende kvinner over en time mer på arbeid enn de som arbeider deltid. Overtidsarbeid og arbeid i biyrke er derimot nokså likt fordelt mellom dem.

Heltidsarbeidende menn i samme gruppe arbeider godt over to timer mer en gjennomsnittlig hverdag enn heltidsarbeidende kvinner gjør. De bruker dobbelt så mye tid på overtidarbeid i forhold til det kvinner gjør.

I helgene er det ikke så stor forskjell i gjennomsnittlig arbeidstid mellom deltidsarbeidende og heltidsarbeidende kvinner. Begge grupper arbeider naturlig nok langt mindre per dag i helgene enn på hverdager. De heltidsarbeidende bruker mer tid på overtidarbeid disse dagene enn de deltidsarbeidende. Blant dem er nesten alt arbeidet på lørdager/søndager enten ordinært arbeid i hovedyrke eller arbeid i biyrke.

Heltidsarbeidende menn og kvinner arbeider omtrent like lenge i helgene. Det er også liten forskjell i fordelingen mellom ordinært arbeid i hovedyrke, arbeid i biyrke og overtidarbeid.

Tabell 3.12 viser bare tall for gjennomsnitt på mandager til fredager, fordi tallgrunnlaget for helgedager er for spinkelt til å gi holdbare tall. Tabellen viser arbeidstid på de dager man faktisk arbeider. Her er altså fridager ikke tatt med. Tallene viser at kvinner i deltidsarbeid er i arbeid om lag en time mindre per dag enn de som er i heltidsarbeid de dagene de er på arbeid. Tid som brukes til overtidarbeid og arbeid i biyrke er derimot nokså likt.

Tabell 3.12. Tidsbruk på ordinært/overtidsarbeid og hoved/ biyrke blant kvinner og menn med barn under 16 år som er i deltids og heltids arbeid, i en gjennomsnittsdag de er på arbeid på mandag/fredag, 2000. Timer og minutter

	Mandag-fredag	
	Deltidsarbeid	Heltidsarbeid
Kvinner:		
Inntektsarbeid i alt	6.12	7.13
Ordinært arbeid i hovedyrke	5.29	6.23
Overtidsarbeid i hovedyrke	0.10	0.07
Arbeid i biyrke	0.10	0.11
Antall svar	130	190
Menn:		
Inntektsarbeid i alt	:	8.34
Ordinært arbeid i hovedyrke	:	7.34
Overtidsarbeid i hovedyrke	:	0.18
Arbeid i biyrke	:	0.08
Antall svar	7	448

Menn i heltidsarbeid er i arbeid godt over en time mer enn heltidsarbeidende kvinner. Mennene bruker over dobbelt så mye tid på overtidarbeid som kvinnene gjør.

3.6. Arbeidstid og andre aktiviteter

Kvinner i deltid gjør mer husarbeid

En gjennomsnittsdag fra mandag til fredag bruker kvinner i deltidarbeid om lag 1 ½ time mindre til inntektsarbeid inkludert arbeidsreiser enn det heltidsarbeidende kvinner gjør. Hva blir denne ekstra tiden brukt til? I første rekke bruker de mer tid enn de heltidsarbeidende til ulike typer husarbeid, slik som matlaging, rengjøring og vask av tøy. De bruker også

ekstra tid til reising i forbindelse med husholdningsarbeid, slik som til og fra butikker. Begge grupper bruker like mye til omsorgsarbeid.

De som arbeider deltid bruker også mer tid til personlige behov: De sover omtrent et kvarter mer og bruker ti minutter mer til måltider. De bruker derimot noe mindre tid til personlig pleie enn heltidsarbeidende kvinner gjør.

Mer fritid for deltidarbeidende

De deltidarbeidende har i underkant av en halv time mer fritid enn de kvinnene som arbeider heltid. Om lag et kvarter av denne ekstra tiden går med til sosialt samvær, slik som besøk, personlige samtaler og telefonsamtaler. Dessuten går i underkant av et kvarter ekstra til fjernsynsseing. De som arbeider deltid bruker også ti minutter mer enn de heltidsarbeidende på "annen fritid" som bl.a. omfatter håndarbeid, hobbyer osv.

Mer husarbeid for heltidsarbeidende i helgene

I helgene arbeider kvinner i både deltidarbeid og heltidsarbeid mindre enn på hverdagene. De deltidarbeidende arbeider omtrent en halv time mindre enn de som har heltidsarbeid. Denne ekstra tiden blir ikke brukt til husarbeid. Det er derimot de heltidsarbeidende som bruker mest tid på dette i helgene, kanskje for å kompensere for at de bruker mindre tid til dette på hverdagene. De bruker også mer tid i helgene til omsorgsarbeid enn de som arbeider deltid.

Tabell 3.13. Tidsbruk på ulike hovedaktiviteter blant kvinner med barn under 16 år som er i deltids og heltids arbeid, på en gjennomsnittsdag på mandag/fredag og lørdag/søndag, 2000. Timer og minutter

	Mandag-fredag		Lørdag-søndag	
	Deltidsarbeid	Heltidsarbeid	Deltidsarbeid	Heltidsarbeid
Inntektsarbeid/arb.reiser i alt	3.53	5.20	1.02	1.31
Inntektsarbeid	3.32	4.49	0.58	1.20
Arbeidsreiser	0.20	0.30	0.04	0.10
Husholdsarbeid i alt	5.23	4.42	4.54	5.07
Husarbeid	2.23	1.53	2.04	2.09
Vedlikeholdsarbeid	0.11	0.11	0.25	0.27
Omsorgsarbeid	1.35	1.35	1.21	1.34
Kjøp av varer og tjenester	0.28	0.26	0.25	0.23
Annet husholdsarbeid	0.15	0.15	0.11	0.14
Reiser i samband med hus-holdsarbeid	0.30	0.22	0.18	0.20
Utdanning i alt	0.04	0.02	0.06	0.01
Personlige behov i alt	9.36	9.14	10.54	10.40
Nattesøvn	7.44	7.28	8.48	8.34
Annen personlig pleie	0.51	0.54	0.54	0.50
Måltider	1.02	0.52	1.12	1.16
Fritid i alt	4.59	4.34	7.01	6.37
Idrett og friluftsliv	0.20	0.21	0.44	0.44
Underholdning og kulturbruk	0.11	0.08	0.18	0.09
Sosialt samvær	1.44	1.30	2.11	2.36
Lesing	0.25	0.31	0.22	0.25
Fjernsynsseing	1.18	1.06	2.12	1.19
Annen fritid i alt	0.40	0.30	0.44	0.44
Reiser i samband med fritid	0.22	0.27	0.32	0.41
Annet, uoppgitt	0.04	0.04	0.03	0.02
Antall svar	223	279	79	123

Tabell 3.14. Tidsbruk på ulike hovedaktiviteter blant gifte/samboende kvinner med barn under 16 år som er i deltids og heltids arbeid, på en gjennomsnittsdag. 1971, 1980, 1990 og 2000. Timer og minutter

	1971		1980		1990		2000	
	Deltids-arbeid	Heltids-arbeid	Deltids-arbeid	Heltids-arbeid	Deltids-arbeid	Heltids-arbeid	Deltids-arbeid	Heltids-arbeid
Inntektsarbeid/arb.reiser i alt	2.23	4.37	2.33	4.18	2.57	4.09	3.07	4.10
Inntektsarbeid	2.08	4.13	2.18	3.58	2.39	3.48	2.51	3.46
Arbeidsreiser	0.15	0.24	0.15	0.20	0.18	0.21	0.16	0.24
Husholdsarbeid i alt	6.16	5.32	5.48	4.59	5.53	4.51	5.15	4.49
Husarbeid	4.33	3.45	3.29	2.52	2.53	2.19	2.18	1.58
Vedlikeholdsarbeid	0.12	0.07	0.13	0.11	0.17	0.12	0.15	0.16
Omsorgsarbeid	0.41	0.53	1.25	1.10	1.50	1.34	1.34	1.35
Kjøp av varer og tjenester	0.24	0.22	0.26	0.29	0.27	0.26	0.27	0.25
Annet husholdsarbeid	0.11	0.13	0.06	0.07	0.10	0.08	0.14	0.15
Reiser i samband med husholdsarbeid	0.15	0.12	0.10	0.09	0.16	0.11	0.27	0.22
Utdanning i alt	0.04	0.02	0.03	0.00	0.01	0.06	0.05	0.02
Personlige behov i alt	10.39	9.57	10.15	9.46	9.56	9.56	9.57	9.41
Nattesøvn	7.57	7.21	7.59	7.36	7.53	7.54	8.01	7.48
Annen personlig pleie	1.20	1.22	0.57	0.57	0.45	0.51	0.52	0.53
Måltider	1.22	1.15	1.19	1.13	1.18	1.11	1.04	0.59
Fritid i alt	4.41	3.54	5.17	4.54	5.10	4.54	5.32	5.12
Idrett og friluftsliv	0.22	0.20	0.20	0.28	0.19	0.20	0.27	0.28
Underholdning og kulturbruk	0.03	0.04	0.04	0.05	0.05	0.07	0.13	0.09
Sosialt samvær	1.57	1.36	1.58	1.48	2.04	1.56	1.51	1.50
Lesing	0.24	0.19	0.39	0.35	0.32	0.30	0.24	0.29
Fjernsynsseing	0.53	0.51	1.01	1.02	1.05	1.00	1.32	1.10
Annen fritid i alt	0.35	0.18	0.53	0.38	0.38	0.37	0.41	0.34
Reiser i samband med fritid	0.16	0.13	0.22	0.19	0.27	0.23	0.24	0.32
Annet, uoppgitt	0.07	0.11	0.04	0.03	0.03	0.05	0.03	0.03
Antall svar	314	197	529	262	380	304	302	402

Mer TV-seing for dem på deltid i helgene

Også i helgene bruker de deltidsarbeidende kvinnene mest på personlige behov, i første rekke nattesøvn. Det de deltidsarbeidende i særlig grad bruker mer tid til i helgene er likevel fjernsynsseing, om lag en time mer enn de heltidsarbeidende. De som er i heltidsarbeid bruker på sin side mer av sin fritid tid på sosialt samvær enn de deltidsarbeidende. Dette kan muligens være en kompensasjon for mindre tid til slikt på hverdagene.

Nedgang i forskjellen fra to til en time på 30 år

Tabell 3.14 viser utviklingen i deltids- og heltidsarbeidende kvinners tidsbruk fra 1971 til 2000. Tallene er en gjennomsnittsdag for alle ukedager, lørdag og søndag iberegnet. Tallene viser at forskjellen i arbeidstid per dag har blitt mindre mellom de i deltids- og de i heltidsarbeid i løpet av de siste 30 åra. Mens forskjellen var på to timer i 1971 har den gradvis sunket og er på omlag en time i 2000.

Det har i alle disse åra vært stor forskjell i tiden som brukes til husarbeid, men forskjellen er mindre i 2000 enn i tidligere år. Dessuten har tiden som brukes til slikt arbeid gått nedover for både deltids- og heltidsarbeidende. Tiden til omsorgsarbeid har variert noe mellom de to gruppene i løpet av denne tiden. I 2000 er tidsbruken på den type arbeid temmelig lik.

Mest søvn til deltidsarbeidende

I disse åra har tendensen stort sett vært at de deltidsarbeidende har fått mer nattesøvn enn de heltidsarbeid-

ende. Forskjellen var likevel mindre i 2000 enn i 1971. De deltidsarbeidende har også hatt mer tid til måltider enn de heltidsarbeidende. For begge grupper har likevel tiden som brukes til måltider sunket de siste 30 år.

De deltidsarbeidende har hatt mer tid til fritidsaktiviteter, selv om fritiden har økt for begge grupper. Tidligere har de som arbeider deltid brukt mer tid på sosialt samvær, men i 2000 har dette jevnet seg ut. Det omvendte har skjedd med fjernsynsseing. Dette har tidligere vært en aktivitet som har vært nokså jevnt fordelt mellom de deltids- og heltidsarbeidende. I 2000 er det de som arbeider deltid som bruker mest tid på dette. De som arbeider deltid har stort sett hele tiden brukt mest tid til håndarbeid, hobbyer osv.

Arbeidstiden opp for deltidsarbeidende - ned for heltidsarbeidende

Både blant alle gifte/samboende kvinner og de som har barn under 16 år i husholdningen har de deltidsansatte økt sin arbeidstid en gjennomsnittsdag fra 1971 til 2000. Økningen har vært på nærmere tre kvarter, eller ca. 30 prosent. Blant de heltidsansatte kvinnene med barn har derimot den gjennomsnittlige arbeidstiden gått noe ned. Dette kan dels skyldes mer fravær, eller at den reelle arbeidstiden har gått noe ned. For heltidsansatte menn har arbeidstiden variert noe over disse åra. Blant de med barn var den gjennomsnittlige arbeidstiden høyere i 1971 enn i de seinere åra. I alle åra har heltidsansatte menn hatt lengre arbeidstid enn heltidsansatte kvinner.

Tabell 3.15. Tid brukt på inntektsarbeid og arbeidsreiser blant gifte/samboende kvinner og menn med barn under 16 år og blant alle kvinner og menn 20-16 år som er i deltids og heltids arbeid, på en gjennomsnittsdag. 1971, 1980, 1990 og 2000. Timer og minutter

	1971		1980		1990		2000	
	Deltids- arbeid	Heltids- arbeid	Deltids- arbeid	Heltids- arbeid	Deltids- arbeid	Heltids- arbeid	Deltids- arbeid	Heltids- arbeid
Kvinner med barn:								
Inntektsarbeid/arb.reiser i alt	2.23	4.37	2.33	4.18	2.57	4.09	3.07	4.10
Inntektsarbeid	2.08	4.13	2.18	3.58	2.39	3.48	2.51	3.46
Arbeidsreiser	0.15	0.24	0.15	0.20	0.18	0.21	0.16	0.24
Antall svar	314	197	529	262	380	304	302	402
Menn med barn:								
Inntektsarbeid/arb.reiser i alt	:	6.27	:	5.52	:	6.05	:	5.56
Inntektsarbeid	:	5.55	:	5.22	:	5.32	:	5.22
Arbeidsreiser	:	0.31	:	0.30	:	0.34	:	0.34
Antall svar	17	1194	24	1032	20	674	24	763
Alle Kvinner:								
Inntektsarbeid/arb.reiser i alt	2.23	5.15	2.44	4.47	2.58	4.47	3.01	4.52
Inntektsarbeid	2.10	4.48	2.29	4.24	2.41	4.22	2.44	4.25
Arbeidsreiser	0.14	0.26	0.16	0.23	0.17	0.25	0.17	0.27
Antall svar	528	513	809	531	618	615	546	868
Alle menn:								
Inntektsarbeid/arb.reiser i alt	4.54	6.25	5.11	5.49	3.55	6.16	2.53	5.50
Inntektsarbeid	4.28	5.54	4.34	5.19	3.31	5.41	2.33	5.18
Arbeidsreiser	0.27	0.31	0.37	0.30	0.24	0.34	0.21	0.32
Antall svar	39	1991	46	1643	46	1196	108	1517

Tabell 3.16. Andel gifte/samboende kvinner i deltids og heltids arbeid som er på arbeid mellom kl 18.00 om ettermiddagen og kl. 04.00 om morgenen en gjennomsnittsdag på mandag/fredag og lørdag/søndag. 2000. Prosent.

	Mandag-fredag		Lørdag-søndag	
	Deltidsarbeid	Heltidsarbeid	Deltidsarbeid	Heltidsarbeid
Har barn under 16 år:				
Andel i inntektsarbeid	18	12	8	13
Antall svar	223	279	79	123
Har ikke barn under 16 år:				
Andel i inntektsarbeid	10	21	8	11
Antall svar	163	347	81	119
Alle (med/uten barn u. 16 år):				
Andel i inntektsarbeid	15	17	8	12
Antall svar	386	626	160	242

Mer kvelds- og nattearbeid for heltidsansatte

Tabell 3.16 viser hvor stor andel av de deltids- og heltidsarbeidende som er på arbeid mellom kl 18 om kvelden og kl. 04 om morgenen. Blant de som har barn under 16 år er det slik at de som har deltidsarbeid i noe større grad er på arbeid på denne tiden av døgnet på mandager til fredager enn de som har heltidsarbeid. Hovedtendensen er likevel at de heltidsarbeidende i større grad har arbeid om kvelden og natta uansett om man har barn under 16 år eller ikke. Et annet viktig trekk er at de med barn under 16 år i omtrent like stor grad har arbeid på denne tiden av døgnet som de som ikke har ansvar for mindreårige.

Ikke mer husarbeid på menn om ektefeller arbeider heltid

Menns tid til husarbeid ikke er lengre dersom partneren arbeider heltid i forhold til deltid eller ikke sysselsatt i det hele tatt. Heller ikke omsorgsarbeidet er mer omfattende dersom partneren arbeider heltid. Mannen bruker faktisk mest tid til omsorgsarbeid når partneren ikke er sysselsatt. Dette kan ha sammenheng med at den kvinnelige parten i husholdningen i størst grad er utenfor arbeidslivet i den perioden mens barna er yngst og det er mest behov for omsorgsarbeid i hjemmet. Deltidsarbeidet er vel også på sitt høyeste mens barna er små.

Tabell 3.17. Tid brukt til husarbeid og omsorgsarbeid blant gifte/samboende menn med barn under 16 år etter partners yrkesforhold. 2000. Timer og minutter

	Deltid	Heltid	Ikke sysselsatt
Husarbeid	1.00	0.49	0.49
Omsorgsarbeid	0.58	0.46	1.09
Antall svar	338	342	117

Tabell 3.18. Tid brukt og andelen som har hatt samvær med egne barn en gjennomsnittsdag blant gifte/samboende kvinner med barn under 16 år. 2000. Timer/minutter og prosent

	Deltid	Heltid	Ikke sysselsatt
Tid til samvær	6.31	5.20	8.14
Andel med samvær	95	91	93
Antall svar	302	402	86

Deltidsarbeidende er mer sammen med barna

Kvinnens tid til samvær er lengst for de som ikke er sysselsatt, dernest for de som arbeider deltid og kortest for de som arbeider heltid. Dette er naturlig, i og med at arbeidstiden korter ned på tiden til andre aktiviteter, også tid til samvær med barn. Men, som i tabellen over, er det nok en sammenheng mellom kvinners forhold til arbeidslivet og barnas alder. Samværet mellom foreldre og barn er nok lengst når barna er små, også uavhengig av foreldrenes arbeidssituasjon.

Referanser

Belsby, Liv: Frafall og vekter i Tidsbruksundersøkelsen 2000-2001, Notater nr. 2003/57, Statistisk sentralbyrå

Kitterød, Ragni Hege og Kjeldstad, Randi: "Foreldres arbeidstid 1991-2001", Rapport nr. 2004/6, Statistisk sentralbyrå

Kjeldstad, Randi og Nymoene, Erik: "Kvinner og menn i deltidsarbeid. Fordeling og forklaringer. Rapport nr. 2004/29. Statistisk sentralbyrå

NOU 1004:29 "Kan flere jobbe mer? - deltid og undersysselsetting i norsk arbeidsliv"

Næsheim, Helge Nome og Lohne, Ylva : "Kartlegging av bruken av deltid i arbeidslivet" Rapport 2003/22. Statistisk sentralbyrå

Rønning, Elisabeth: Statistisk sentralbyrås tidsbruksundersøkelse 2000/01. Dokumentasjon og resultater fra intervjuet. Notater nr. 2002/26. Statistisk sentralbyrå

Rønning, Elisabeth: Jakten på den moderne arbeider. Samfunnsspeilet 4-5/2002 side 91-105. Statistisk sentralbyrå

Vaage, Odd Frank: Til alle døgnets tider. Tidsbruk 1971-2000. Statistiske analyser 52. Statistisk sentralbyrå 2002

Tidligere utgitt på emneområdet

Previously issued on the subject

Norges offisielle statistikk (NOS)

- C 10: Tidsbruk og tidsorganisering 1970-90.
C 720: Tidsbruksundersøkelsen 2000/2001.

Notater

- 2002/26: Rønning, Elisabeth: Statistisk sentralbyrås tidsbruksundersøkelse 2000/01. Dokumentasjon og resultater fra intervjuet.
2001/21: Barstad, Anders (red): På vei mot det gode samfunn? Kap. 3: Kitterød, Ragni Hege: Tidsbruk og tidsbruksønsker - endring og variasjon.
2003/57: Frafall og vekter i Tidsbruksundersøkelsen 2000-2001.

Rapporter (RAPP)

- 1995/22: Kitterød, Ragni Hege: Tidsbruk og arbeidsdeling blant norske og svenske foreldre.
2003/5: Kitterød, Ragni Hege: Tid til barna? Tidsbruk og samvær med barn i kontantstøttelader.
2003/18: Yrkesliv eller pensjonisttilværelse. Levekår og tidsbruk i aldersgruppen 62-66 år.
2003/22: Næsheim, Helge Nome og Lohne, Ylva : "Kartlegging av bruken av deltid i arbeidslivet".
2004/6: Kitterød, Ragni Hege og Kjeldstad, Randi: "Foreldres arbeidstid 1991-2001".
2004/29: Kjeldstad, Randi og Nymoene, Erik: "Kvinner og menn i deltidsarbeid. Fordeling og forklaringer.

Sosiale og økonomiske studier (SØS)

- 76: Haraldsen, Gustav og Hege Kitterød: Døgnet rundt. Tidsbruk og tidsorganisering 1970-90.

Statistiske analyser (SA)

- 52: Vaage, Odd Frank: Til alle døgnets tider. Tidsbruk 1971-2000.

Samfunnsspeilet (SSP)

- 4-5/2002: Vaage, Odd Frank: Utviklingen i tidsbruk de siste 30 årene: Mer fritid, mindre husholdsarbeid.
4-5/2002: Rønning, Elisabeth: Tidsbruksundersøkelser som samfunnsvitenskapelig datakilde.
4-5/2002: Kitterød, Ragni Hege: Store endringer i småbarnsforeldres dagligliv.
4-5/2002: Kitterød, Ragni Hege: Fortsatt nedgang i kvinners tid til husarbeid på 1990-tallet.
4-5/2002: Kitterød, Ragni Hege: Hjemmearbeid blant foreldre - stor oppmerksomhet, men beskjedent omfang.
4-5/2002: Kitterød, Ragni Hege og Randi Kjeldstad: Strammere tidsklemme? Endringer i mødres og fedres arbeidstid på 1990-tallet.
4-5/2002: Rønning, Elisabeth: Jakten på den moderne arbeider.

De sist utgitte publikasjonene i serien Rapporter*Recent publications in the series Reports*

- 2004/21 G.I. Gundersen: Bruk av plantevernmidler i jordbruket i 2003. 2004. 97s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6663-7
- 2004/22 A. Snellingen Bye, G.I. Gundersen, T. Sandmo og G. Berge: Jordbruk og miljø. Resultatkontroll i jordbruk 2004. 2004. 210 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6677-7
- 2004/23 H. Nome Næsheim og T. Pedersen: Permittering og sykefravær. 2004. 95s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6690-4
- 2004/24 J.I. Hamre: Sesongjustering av hovedsreiene i AKU . Dokumnetasjon av ny metode og resultater. 2004. 53s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6692-0
- 2004/25 T.P. Bøe: Funksjonshemmede på arbeidsmarkedet. Rapport fra tilleggsundersøkesle til Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) 2. kvartal 2004. 2004. 29s. 155 kr inkl. mva ISBN 82-537-6694-7
- 2004/26 M. Bråthen og K. Vetvik: Sykefravær og uførepensjon blant innvandrere ansatt i storbykommuner. 2004. 29s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6696-3
- 2004/27 K. Flugsrud, G. Haakonsen og K. Aasestad: Vedforbruk, og fyringsvaner i Trondheim og 2003 Bergen. 2004. 100s. 210 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6699-8
- 2004/28 M.I. Kirkeberg og J. Epland: Økonomi og levekår for ulike grupper, 2004. 2004 99s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6708-0
- 2004/29 R. Kjeldstad og E.H. Nymoen: Kvinner og menn i deltidarbeid. Fordeling og forklaringer. 2004. 126s. 210 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6710-2
- 2005/1 J.E. Finnvold, J. Svalund og B. Paulsen: Etter innføring av fastlegeordning-brukervurderinger av allmennlegetjenesten. 2005. 91s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6716-1
- 2005/2 D. Fredriksen, K. M. Heide, E. Holmøy og I. Foldøy Solli: Makroøkonomiske virkninger av pensjonsreformer. Beregninger basert på forslag fra pensjonskommisjonen. 2005. 50s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6719-6
- 2005/3 E. Eng Eibak: Konsumprisindeks for Svalbard 2004. 2005 37s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6722-6
- 2005/4 B. Olsen: Flyktninger og arbeidsmarkedet 4. kvartal 2003. 2005. 30s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6724-2
- 2005/5 T.P. Bø. Ulike arbeidskontrakter og arbeidstidsordninger. Rapport fra tileggsundersøkelse til Arbeidskraftundersøkelse (AKU). 2. kvartal 2004. 2005. 33s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6735-8
- 2005/6 G. Berge, T. Kirkemo, R. Straumann og J.K. Undelstvedt: Ressursinnsats, utslipp og rensing i den kommunale avløpssektoren 2003. 2005. 82s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6737-4
- 2005/7 E. Ugreniov: Levekår blant alenemødre. 2005. 37s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6745-5
- 2005/8 B. Halvorsen, B.M. Larsen og R. Nesbakken: pris- og inntektsfølsomhet i ulike husholdningers etterspørsel etter elektrisitet, fyringsoljer og ved. 2005. 38s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6752-8
- 2005/9 T. Skardhamar: Lovbruddskarrierer og levekår. En analyse av fødselskullet 1977. 2005. 47s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6760-9
- 2005/10 R.H. Kitterød: Hun jobber, de jobber. Arbeidstid blant par av småbarnsforeldre. 2005. 60s. 180 kr inkl.mva. ISBN 82-537-6775-7
- 2005/11 M. Mogstad: Fattigdom i Stor-Osloregionen. 2005. 47s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6777-3
- 2005/12 Å. Cappelen, F. Foyen, T. Hægeland, K.A. Kjesbu, J. Møen, G. Petterson og A. Raknerud: Årsrapport for skatteFUNN-evalueringen - 2004. 2005. 40s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6780-3
- 2005/13 M. Greaker, P. Løkkevik og M. Aasgaard Walle: Utviklingen i den norske nasjonalformuen fra 1985- til 2004. Et eksempel på bærekraftig utvikling? 2005 44s. 155 kr inkl.mva. ISBN 82-537-6789-7